

บทที่ 3

การวิเคราะห์เนื้อหาและโครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาและโครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์สำนวนต่าง ๆ เพื่อพินิจว่าตำนานในแต่ละสำนวนมีองค์ประกอบของเนื้อหาอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร โดยอาศัยระเบียบวิธีทางคติชนวิทยาเรื่องอนุภาค แบบเรื่อง และโครงสร้าง มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในเนื้อหาและโครงสร้างของตำนาน

สตีธ ทอมป์สัน (Stith Thompson) นักคติชนวิทยาชาวอเมริกันได้ให้นิยามของคำว่า อนุภาค (motif) ว่า หมายถึง หน่วยย่อยในนิทานที่ได้รับการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ และเหตุที่ได้รับการ สืบทอดเพราะมีความ “ไม่ธรรมดา” มีความน่าสนใจทางความคิดและจินตนาการ อนุภาคอาจเป็น ตัวละคร วัตถุสิ่งของ พฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ในนิทาน (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2548: 36) ลักษณะของอนุภาคต้องมีความพิเศษ เช่น น้ำเต้าวิเศษ ไม้เท้าวิเศษ สัตว์พูดได้ เรือลอยฟ้า มนุษย์หน้าตาเหมือนสัตว์ หญิงสาวที่คืบน้ำจากรอยเท้าสัตว์แล้วตั้งครรภ์ เป็นต้น

สตีธ ทอมป์สัน (Stith Thompson) และนักคติชนวิทยาในกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันจัดทำ Motif Index of Folk Literature (ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน) ไว้ใช้อ้างอิงในการศึกษาเกี่ยวกับนิทาน ศิราพร ณ ถลาง (2548: 37-38) ได้สรุปแนวการจัดทำดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านของนักคติชนวิทยาในกลุ่มนี้ไว้ว่า พวกเขาได้รวบรวมนิทานจากหนังสือนิทานพื้นบ้านของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนเขตวัฒนธรรมสำคัญ ๆ ของโลก เช่น นิทานยุโรป (อังกฤษ ฝรั่งเศส บอลติก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ นอร์เวย์ ฯลฯ) นิทานในตะวันออกกลาง (กลุ่มอาหรับ) นิทานอินเดีย นิทานในเอเชียตะวันออกเฉียง (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี) นิทานแอฟริกา นิทานอินเดียนแดง แต่โดยส่วนตัวแล้วจะเป็นนิทานจากยุโรปเป็นส่วนใหญ่ และที่น่าสังเกตคือไม่มีนิทานจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยกเว้นมีนิทาน

เล่มหนึ่งจากฟิลิปปินส์ หนังสือที่ใช้ในการทำอนุภาคนั้นมีมากกว่าหนึ่งร้อยเล่ม ชั้นต่อมา นักคติชนวิทยาได้นำนิทานแต่ละเรื่องมาแยกเป็นอนุภาคย่อย ๆ ชั้นที่สาม จึงนำอนุภาคทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ทางความคิด แต่ละหมวดความคิดใช้ตัวอักษรในภาษาอังกฤษ A-Z แทน ดังนี้

หมวด A	อนุภาคเกี่ยวกับตำนานปรัมปรา (Mythological motifs)
B	สัตว์ (Animals)
C	ข้อห้าม (Tabu)
D	ความวิเศษ (Magic)
E	ความตาย (The Dead)
F	ความแปลกมหัศจรรย์ (Marvels)
G	ยักษ์ (Ogres)
H	การทดสอบ (Tests)
J	คนฉลาดและคนโง่ (The wise and the Foolish)
K	การหลอกลวง (Deceptions)
L	การพลิกผัน โชคชะตา (Reversals of Fortune)
M	การกำหนดอนาคต (Ordaining the Future)
N	โอกาสและ โชคชะตา (Chance and Fate)
P	สังคม (Society)
Q	รางวัลและการลงโทษ (Rewards and Punishments)
R	การกักขังและการหลบหนี (Captives and Fugitives)
S	ความโหดร้ายที่ผิดธรรมชาติ (Unnatural Cruelty)
T	เรื่องเพศ (Sex)
V	ศาสนา (Religion)
W	ลักษณะตัวละคร (Traits of Character)
X	ความตลกขบขัน (Humor)
Z	อนุภาคเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Groups of Motifs)

เมื่อจัดทำดัชนีอนุภาคแล้วจึงมีการตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ รวม 6 เล่ม ตั้งชื่อว่า **Motif Index of Folk Literature** ในการนำหนังสือทั้ง 6 เล่มมาอ้างอิงนักวิชาการไทยนิยมเรียกว่า ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ความคิดในการจัดแบ่งอนุภาคออกเป็นหมวดต่าง ๆ ที่สตีลทอมป์สันและนักคติชนวิทยา กลุ่มนี้จัดทำเพื่อแสดงให้เห็นว่าหมวดหมู่ทางความคิดข้างต้นนั้นมีลักษณะเป็นสากล คือ มนุษย์โลกมีความคิดที่คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น ในทุกกลุ่มวัฒนธรรมจะมีตำนานการสร้างโลกปรากฏอยู่ หรือมีนิทานที่กล่าวถึงของวิเศษ พระเอกมีความสามารถพิเศษ ผู้ช่วยพระเอกมีความสามารถพิเศษ เป็นต้น

นอกจากการศึกษาอนุภาคในตำนานแล้ว ผู้วิจัยจะใช้ “แบบเรื่อง” เป็นอีกระเบียบวิธีหนึ่ง ในการจัดกลุ่มเนื้อหาและ โครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ ในทางคติชนวิทยา คำว่า “แบบเรื่องนิทาน” (*tale type*) หมายถึง โครงเรื่องของนิทานที่ทำให้นิทานแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะต่างจากนิทานเรื่องอื่น ๆ (ศิริพร ณ ถลาง, 2548 : 66) อาจพอสรุปได้ว่า แบบเรื่อง คือ โครงเรื่องของเรื่องเล่าที่มีลักษณะโดดเด่น ต่างจากโครงเรื่องของเรื่องเล่าอื่น ๆ ซึ่งนิทานหรือตำนานปรัมปราที่มีแบบเรื่องเดียวกันก็คือ มีโครงเรื่องเดียวกัน โดยในรายละเอียดของแต่ละเรื่อง อาจจะเหมือนหรือต่างกันก็ได้ สตีลทอมป์สัน ได้อธิบายคำว่าแบบเรื่อง ไว้ว่า แบบเรื่อง คือ นิทานเรื่องหนึ่ง ๆ ที่ดำรงอยู่อย่างอิสระ นิทานนั้น ๆ สามารถนำมาเล่าได้ในฐานะเรื่องเล่าที่สมบูรณ์ในตัวเอง และไม่ต้องอาศัยความหมายที่อ้างอิงจากนิทานเรื่องอื่น ๆ แน่แน่นอนว่านิทานเรื่องที่ว่านี้อาจถูกนำมาเล่าพร้อมนิทานอีกเรื่องหนึ่ง แต่ความจริงที่ว่านิทานเรื่องนั้นสามารถปรากฏอยู่ได้โดยลำพังก็เป็นข้อพิสูจน์ความเป็นอิสระ ในตัวเองของนิทานเรื่องดังกล่าว นิทานแบบเรื่องหนึ่งอาจประกอบด้วยอนุภาคเพียงอนุภาคเดียว หรือหลายอนุภาคก็ได้ นิทานสัตว์ นิทานมุกตลก และเรื่องเล่าสั้น ๆ ที่ตลกขบขันส่วนมากมักเป็นนิทานแบบเรื่องที่มีอนุภาคเดียว ส่วนนิทานมหัศจรรย์ทั่ว ๆ ไป (นิทานประเภท ซินเดอเรลลา หรือสโนว์ไวท์) เป็นนิทานแบบเรื่องที่มีหลายอนุภาค (อ้างถึงใน สายป่าน ปุริวรรคชนะ, 2548: 74)

แอนติ อาร์น (Anti Aarne) นักคติชนวิทยาชาวฟินแลนด์ ได้จัดทำดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นบ้านขึ้น โดยใช้ชื่อเป็นภาษาฟินแลนด์ว่า *Verzeichnis der Marchentypen* เมื่อปี ค.ศ.1910 ต่อมา

ในปี ค.ศ.1928 สติธ ทอมป์สัน ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ใช้ชื่อว่า *The Types of the Folktale* (ดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นบ้าน) และในปี ค.ศ.1961 สติธ ทอมป์สัน ได้เพิ่มเติมข้อมูลและปรับปรุงให้มีความหลากหลายของนิทานมากขึ้น โดยรวมเอาทั้งนิทานยุโรปตะวันตก ยุโรปตะวันออก เอเชีย รวมไปถึงนิทานอินเดียด้วย (ศิริพร ณ ถลาง, 2548: 67-68)

แม้ว่าแบบเรื่องใน ดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นบ้าน จะไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มวัฒนธรรม แต่นักคติชนวิทยาก็สามารถนำดัชนีนั้นมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบเชิงวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมของตน และที่ปรากฏในดัชนีนั้นได้ กล่าวได้ว่าแบบเรื่องอาจเป็นคำบอกให้เห็นถึงความเหมือนหรือความต่างทางความคิดของคนต่างกลุ่มได้ และอาจเป็นเครื่องบอกความคิดทั้งที่เป็นสากลของมนุษย์ และที่เป็นลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ทำให้เราสามารถทำความเข้าใจความคิดของคนในกลุ่มชนที่ศึกษาได้

นอกจากการใช้ระเบียบวิธีการศึกษาอนุภาคและแบบเรื่องแล้ว เพื่อให้ได้ผลการศึกษชัดเจนยิ่งขึ้น และใช้เป็นส่วนเสริมในการศึกษารายละเอียดของตำนาน ผู้วิจัยจะอาศัยทฤษฎีทางคติชนวิทยาเชิงโครงสร้างมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย

การศึกษาโครงสร้างของเรื่องเล่า คือการนำเนื้อหาแยกเป็นเหตุการณ์สำคัญ เพื่อที่จะดูว่าในเรื่องเล่านั้นมีส่วนประกอบอย่างไร ส่วนประกอบเหล่านั้นมีการเรียงลำดับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมอย่างไร และมีการเชื่อมโยงกันอย่างไร ดังนั้นการวิเคราะห์โครงสร้างจึงหมายถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ในเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงร้อยต่อกันเป็นเรื่อง ๆ เหล่านั้น

ในการวิเคราะห์โครงสร้างในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์นี้ ผู้วิจัยจะใช้หลักการวิเคราะห์โครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) ซึ่งแนวการวิเคราะห์ตามทฤษฎีโครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอพพ์ คือการศึกษาโครงสร้างแนวนอน (syntagmatic structure analysis) ที่มุ่งศึกษา นิทานที่มีลักษณะร่วมกันที่อาจมีรายละเอียดแตกต่างกัน แต่มีลำดับการดำเนินเรื่องคล้าย ๆ กันใน

แนวนอน หากนำเอานิทานประเภทเดียวกันหรือเรื่องเดียวกันแต่ต่างสำนวนมาทำการวิเคราะห์บนพื้นฐาน โครงสร้างนี้จะพบว่านิทานเหล่านั้นดำเนินไปบนโครงสร้างเดียวกัน

พรอพต์ตั้งข้อสังเกตว่า ในนิทานมหัศจรรย์เรื่องต่าง ๆ ของรัสเซีย ตัวละครจะเปลี่ยนไปได้เรื่อย ๆ แต่ตัวละครเหล่านั้นมักกระทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ กัน นิทานเรื่องหนึ่ง ๆ จึงประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ มาเรียงร้อยต่อเนื่องกันไป พรอพต์ใช้คำว่า *function* สำหรับพฤติกรรมตัวละคร เพราะคำว่า *function* มีความหมายที่แฝงนัยว่าเป็น พฤติกรรมที่จำเป็น หรือ พฤติกรรมที่มีหน้าที่ ในฐานะองค์ประกอบสำคัญในโครงสร้างของนิทาน (ศิริพร ณ ถกลาง, 2548: 179)

พรอพต์นิยามว่า *function* (พฤติกรรม) หมายถึง การกระทำของตัวละครที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ในเรื่อง พฤติกรรมในทฤษฎีของพรอพต์จะใช้เป็นคำนามที่แสดงการกระทำ เช่น การห้าม การช่วยเหลือ การต่อสู้ การทดสอบความสามารถ การแต่งงาน เป็นต้น แต่พฤติกรรมในความหมายของพรอพต์ไม่ใช่การกระทำใด ๆ ก็ได้ ต้องเป็นการกระทำที่มีผลสืบเนื่องให้เกิดการกระทำอื่น มีหน้าที่หรือมีผลให้เกิดการดำเนิน เรื่องในนิทาน (ศิริพร ณ ถกลาง, 2548 :179-180)

พรอพต์บอกว่าพฤติกรรมในนิทานมหัศจรรย์เท่าที่คนรัสเซียรู้จักมีเพียง 31 พฤติกรรมเท่านั้น เขาได้ใช้ตัวอักษรแทนพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรม เช่น G การเดินทางไปต่างเมือง, H การต่อสู้ระหว่างตัวเอกกับตัวโกง, I การที่ตัวเอกได้รับชัยชนะ, M การทดสอบความสามารถ, N การผ่านการทดสอบความสามารถ เป็นต้น

จากการศึกษาโครงสร้างนิทานรัสเซียของพรอพต์ เขาได้สรุปว่าโครงสร้างนิทานมหัศจรรย์ทั้งหมดของรัสเซียมีโครงสร้างอันเดียวกัน โดยเกิดจากพฤติกรรม 31 พฤติกรรม มีสูตรโครงสร้างนิทานรัสเซีย ดังนี้

*ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน ศิริพร ณ ถกลาง. ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. หน้า 233-240.

A B C D E F G H I J K ↓ Pr R s L Q Ex T U W

L M J N K ↓ Pr R s

ในการวิเคราะห์ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์เชิงโครงสร้างครั้งนี้ ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้แนวความคิดของวลาดิมีร์ พรอพพ์ เพื่อดูโครงสร้างลำดับพฤติกรรมของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์แต่ละสำนวนว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และใช้ระเบียบวิธีการศึกษาอนุภาคและแบบเรื่องเพื่อดูความเหมือนและความต่างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์แต่ละสำนวน

3.1 การเปรียบเทียบอนุภาคที่ปรากฏในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์สำนวนต่าง ๆ

อนุภาคในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์มีลักษณะพิเศษ ด้วยเหตุที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาและมีความคาบเกี่ยวกันระหว่างการเป็นเรื่องเล่าแบบนิทานและการเป็นคติความเชื่อทางศาสนา จึงน่าสนใจว่าอนุภาคในตำนานจะแสดงความคิดหรือจินตนาการของผู้คนอย่างไร

ในการศึกษาอนุภาคที่ปรากฏซ้ำ ๆ กันในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ทั้ง 33 สำนวนที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยจะใช้ตัวอักษรในภาษาไทยแทนแต่ละอนุภาค ดังนี้

อนุภาค	ก	อนุภาคเกี่ยวกับผู้ให้กำเนิด
	ข	อนุภาคเกี่ยวกับสถานที่วางไข่
	ค	อนุภาคเกี่ยวกับการพลัดพราก
	ง	อนุภาคเกี่ยวกับการตายของกาเผือก
	จ	อนุภาคเกี่ยวกับการรับลูกกาไปอุปการะ
	ฉ	อนุภาคเกี่ยวกับการออกบวช
	ช	อนุภาคเกี่ยวกับผู้ช่วยเหลือ
	ซ	อนุภาคเกี่ยวกับการขอพบมารดา
	ณ	อนุภาคเกี่ยวกับการบวชมารดา

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดของแต่ละอนุภาคลงในตาราง เพื่อทำความเข้าใจว่าตำนานพระเจ้าห้าพระองค์แต่ละสำนวนมีความเหมือนหรือแตกต่างกันในระดับอนุภาคอย่างไร และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมหรือความคิดที่ซ่อนอยู่ในตำนานแต่ละสำนวนอย่างไร

ตาราง 1 เปรียบเทียบความต่างในรายละเอียดของอนุภาคในตำนานแต่ละสำนวน

อนุภาค/ สำนวน	ผู้ให้ กำเนิด (ก)	สถานที่ วางไข่ (ข)	การพลัด พราก (ค)	การตายของ กาเผือก /เกิดเป็น (ง)	การรับลูกกาไปอุปการะ					การออกบวช (ฉ)	ผู้ช่วยเหลือ (ช)	การขอพบ มารดา (ซ)	การบูชา มารดา (ฌ)
					(จ)								
					ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่1	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่2	ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่3	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่4	ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่5				
น1	กาเผือกหัว เม็ย	ป่าหิม พานต์	พายุ	ร้องไห้/ พกาพรหม	ไก่/ กกุสันโธ	นาค/ โกนาคมนโ	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ เมตตโย	ฤๅษี	-	อธิษฐาน/ กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา
น2	แม่กา เผือก	คันมะเคื่อ	พายุ	ตรอมใจ/ พรหม	ไก่/ กกุสันระ	วัว/ โกนาคมนะ	เต่า/ กัสสปะ	หมอบ ดำแย/ โคตมะ	งูใหญ่/ อริย เมตไตรย	ฤๅษี	-	อธิษฐาน/ กาทอง	พื้นเทียน/ รูปดินกา
น3	แม่กา เผือก	คันไม้	พายุ	จมน้ำ/ พรหม	ไก่/ กุกสันทะ	นาค/ โชนา มะ นะ	เต่า/ กัสสัปะ	โค/ โคตมะ	ช่างซักผ้า/ อริยเมไตย	ฤๅษี	-	อธิษฐาน -	พื้นเทียน/ รูปดินกา
น4	กาเผือกหัว เม็ย	ริมฝั่งน้ำ	ลมพัด	-	ไก่/ กกุสันโท	นาค,งูเหลือม/ โคนาตม	เต่า/ กัสสโป	หญิงซัก ผ้า/ โคตโม	ราชสีห์/ ศรีอาริย เมตไตย	-	-	-	จุดประทีป
น5	แม่กา เผือก	-	พายุ	-	ไก่/ กกุสันระ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสปะ	หญิงซัก ผ้า/ โคตมะ	ราชสีห์/ อริย เมตตรัย	ฤๅษี	-	กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา

อนุภาค/ สำนวน	ผู้ให้ กำเนิด (ก)	สถานที่ วางไข่ (ข)	การพืด พราว (ค)	การตายของ กาเผือก /เกิดเป็น (ง)	การรับลูกกาไปอุปการะ					การออก บวช (ฉ)	ผู้ช่วยเหลือ (ช)	การขอพบ มารดา (ซ)	การบูชา มารดา (ฅ)
					(จ)								
					ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่1	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่2	ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่3	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่4	ผู้เลี้ยง / ชื่อไข่5				
น6	กาเผือกหัว เม็ช	คันไทร	พายุ	-/เทวดา	-	-	-	-	-	-	-	อธิษฐาน/ เข้าฝัน	พันเทียน/ รูปดินกา
น7	กาเผือกหัว เม็ช	คันมะเคื่อ	พายุ	ตรอมใจ/ชนิด กามหาพรหม	ไก่/ กกุสันโธ	นาค/ โกนา คมโน	เต่า/ กัสสป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมตไตร โย	ฤณี	-	อธิษฐาน/ กาเผือก	พันเทียน/ รูปดินกา
น8	แม่กา เผือก	-	พายุ	ตรอมใจ/ เทวดา	ไก่/ กกุสันระ	นาค/ โกนา คม นะ	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	หญิงชกผ้า/ อริยมตไตรย	-	-	กาเผือก	พันเทียน/ รูปดินกา
น9	แม่กา เผือก	คันไม้	พายุ	-	ไก่/ กกุสันระ	นาค/ โกนา คม นะ	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	หญิงชกผ้า/ อริยมต ตรีย	ฤณี	-	กาเผือก	พันเทียน/ รูปดินกา
น10	กาเผือกหัว เม็ช	-	พายุ	ตรอมใจ	ไก่/ กกุสันระ	นาค/ โกนา คม นะ	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	หญิงชกผ้า/ อริยมต ตรีย	-	-	กาเผือก	พันเทียน/ รูปดินกา

อนุภาค/ จำนวน	ผู้ให้ กำเนิด (ก)	สถานที่ วางไข่ (ข)	การพลัด พราง (ค)	การตายของ กาเผือก /เกิดเป็น (ง)	การรับลูกกาไปอุปการะ					การออก บวช (ฉ)	ผู้ช่วยเหลือ (ช)	การขอพบ มารดา (ซ)	การบูชา มารดา (ฌ)
					(จ)								
					ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่1	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่2	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่3	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่4	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่5				
น11	กาเผือกหัว เม็ย	ต้นไม้	พายุ	ตรอมใจ/ เทวดา	ไถ่/ กกุสันธะ	นาค/ โกนา คมนะ	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	หญิงชกผ้า/ อริยมต ครัย	-	-	เทวดา	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ตน1	กาเผือกหัว เม็ย	ต้นมะเดื่อ	ลมพัด	ตรอมใจ/ กาพรหม	ไถ่/ กกุสันธะ	นาค/ โกนา คมนะ	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	ราชสีห์/ อริยมต ไตรยะ	ฤๅษี	วิศุกรรม/ อาศรม	อริยฐาน/ กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ตน2	กาเผือกหัว เม็ย	ต้นมะเดื่อ	พายุ	ตรอมใจ/ ผกาพรหม	ไถ่/ กกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมตโดย	-	พระอินทร์/ สร้างอาศรม	อริยฐาน/ กาพรหม	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ตน3	กาเผือกหัว เม็ย	ต้นมะเดื่อ	พายุ	-	ไถ่/ กกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	นางสิงห พราหมณี/ อริยโมคริ บุตร	-	-	กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ตน4	กาเผือกหัว เม็ย	-	พายุ	-	ไถ่/ กกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมตโดย	-	-	-	พื้นเทียน/ รูปดินกา

อนุภาค/ จำนวน	ผู้ให้ กำเนิด (ก)	สถานที่ วางไข่ (ข)	การพัด พราก (ค)	การตายของ กาเหือง /เกิดเป็น (ง)	การรับลูกกาไปอุปการะ (จ)					การออกบวช (ฉ)	ผู้ช่วยเหลือ (ช)	การขอพบ มารดา (ซ)	การบูชา มารดา (ฌ)
					ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่1	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่2	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่3	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่4	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่5				
ตน5	กาเหืองหัว เมียบ	ดินมะเคื่อ	พายุ	-	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมต ไคย	-	พระอินทร์/ สร้างอาศรม	อริยฐาน/ กาเหือง	พันเทียน/ รูปดินกา
ตน6	กาเหืองหัว เมียบ	ดินมะเคื่อ	พายุ	ตรอมใจ/ ฉดิกา มหาพรหม	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมต ไคย	-	-	-	พันเทียน/ รูปดินกา
ตน7	กาเหืองหัว เมียบ	-	พายุ	-	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสโป	โค/ โคตโม	ราชสีห์/ อริยมต ไคย	-	-	-	-
ก1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก4	กาเหืองหัว เมียบ	ดินมะเคื่อ	พายุ	ขาดใจตาย/ ผลาพรหม	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนา คะโน	เต่า/ กัศปะ	โค/ โกนาคม	สิงห์/ สียะเมตต ไคย	-	พระอินทร์/ สร้างศาลา	อริยฐาน -	พันเทียน/ รูปดินกา

อนุภาค/ จำนวน	ผู้ให้ กำเนิด (ก)	สถานที่ วางไข่ (ข)	การปลัด พราง (ค)	การตายของ กาเผือก /เกิดเป็น (ง)	การรับลูกกาไปอุปการะ					การออก บวช (ฉ)	ผู้ช่วยเหลือ (ช)	การขอพบ มารดา (ซ)	การบูชา มารดา (ฌ)
					(จ)								
					ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่1	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่2	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่3	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่4	ผู้เลี้ยง/ ชื่อไข่5				
ก5	กาขาวหัว เม็ย	โพธิ์ทะเล	พายุ+ไฟ	ไข่เลือดดับ ไฟ/เทพรัด	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	ราชสีห์/ อริยเมตตริย์	-	-	-	-
ก6	กาขาวหัว เม็ย	โพธิ์ทะเล	พายุ	ขาดใจ/ พกาพรหม	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	ราชสีห์/ อริยเมตตริย์	ฤๅษี	วิสสุกรรม/ อาศรม	อริยฐาน/ กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ก7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ก4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค5	กาเผือกหัว เม็ย	-	พายุ	ขาดใจตาย/ กาพรหม	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	สิงห์/ ศรีอาริย์	-	-	-	-
ค6	กาขาวหัว เม็ย	-	พายุ	กาพรหม	ไก่/ กุกุสันโธ	นาค/ โกนาคม	เต่า/ กัสสปะ	โค/ โคตมะ	สิงห์/ ศรีอาริย์	-	-	อริยฐาน/ กาเผือก	พื้นเทียน/ รูปดินกา
ค7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่ามีอนุภาคที่เหมือนคล้ายและแตกต่างกันในตำนานแต่ละสำนวน เพื่อศึกษาความแตกต่างในอนุภาคผู้วิจัยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบรายละเอียดของอนุภาคในตำนานแต่ละสำนวน ดังนี้

ก) อนุภาคเกี่ยวกับผู้ให้กำเนิด ในประเด็นของแม่กาเผือกผู้ให้กำเนิดนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในตำนานว่า เพราะเหตุใดตำนานเกี่ยวกับแม่กาเผือกจึงเลือกใช้กาเผือกเป็นตัวแทนของผู้ให้กำเนิดอนาคตพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ จากการตรวจสอบข้อมูลในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาในไทยไม่พบว่ามิชาคเรื่องนี้หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ปรากฏอยู่เลย

บทบาทของกาในตำนานศาสนาในไทย ประมินทร์ จารูร (2547: 221) กล่าวว่า ในตำนานปรัมปราไทย กามีบทบาทในการปกป้องพุทธศาสนา โดยนอกจากจะเป็นผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่เสด็จเผยแผ่พุทธศาสนาในดินแดนไทย-ไทแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ดูแลพระธาตุ ในบริเวณที่ผู้คนไม่ทราบว่ามีพระธาตุประดิษฐานอยู่อีกด้วย ดังปรากฏในตำนานพระธาตุหริภุญชัย ที่กล่าวถึงพญากาเผือกที่เฝ้าดูแลพระเศษธาตุ และทำให้พระญาอาทิตย์ตราฐรู้ว่าสถานที่นี้มีพระธาตุอยู่ และมีการสร้างพระธาตุหริภุญชัยขึ้น นอกจากนี้เรื่องราวเกี่ยวกับกาเฝ้าพระธาตุยังมีปรากฏในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช และพระธาตุสวิ ของภาคใต้ อีกด้วย ซึ่งให้เห็นว่าในตำนานทางศาสนาในไทยมีบทบาทของกาปรากฏอยู่

ข) อนุภาคเกี่ยวกับสถานที่วางไข่ อนุภาคเกี่ยวกับสถานที่วางไข่เป็นอีกอนุภาคหนึ่งที่มีความแตกต่างกันบ้างในบางสำนวน คือมี ดันมะเตือ ดันโพธิ์ทะเล ป่าหิมพานต์ และริมแม่น้ำ แต่เมื่อดูจากสำนวนต่าง ๆ แล้วพบว่าการกล่าวถึงดันมะเตือว่าเป็นสถานที่วางไข่มากที่สุดถึง 8 สำนวน มี 1 สำนวนกล่าวว่าวางไข่บนดันโพธิ์ทะเล และอีก 1 สำนวนกล่าวว่าวางไข่บนต้นไม้ ส่วนตำนานเรื่องอื่น ๆ จะกล่าวกว้าง ๆ ว่า วางไข่บนต้นไม้ ริมฝั่งน้ำ หรือในป่า หิมพานต์ ความแตกต่างกันดังกล่าวน่าจะมาจากการถ่ายทอดที่มีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะทำให้อนุภาคเกี่ยวกับสถานที่วางไข่มีการเปลี่ยนอนุภาคไป

ค) อนุภาคเกี่ยวกับการพลัดพราก ในอนุภาคเกี่ยวกับการพลัดพราก สาเหตุที่ทำให้เกิดการพลัดพรากในตำนานทุกเรื่องจะกล่าวตรงกันว่าต้นเหตุ คือ พายุหรือลม เมื่อถูกพัดแล้วไขก็ จะลอยตามน้ำไปติดฝั่งแล้วมีผู้นำไปเลี้ยง

ง) อนุภาคเกี่ยวกับการตายของแม่กาเผือก เป็นอนุภาคที่น่าสนใจ เพราะมีหลายสำนวนที่กล่าวว่าแม่กาเผือกขาดใจตายหรือครอมใจตาย สาเหตุเพราะหาลูกไม่พบ หรือค้ำน้ำหาลูกจนขาดใจตายแต่มีสำนวนเดียวที่กล่าวว่าแม่กาเผือกใช้เลือดดับ ไฟป่าที่มาพร้อมพายุจนตัวเองตาย ตำนานกาเผือกสำนวนนี้น่าจะเป็นการสร้างความสำเร็จในตัวของแม่กาเผือกที่สร้างบารมีด้วยการช่วยเหลือสัตว์อื่นไม่ให้เดือดร้อนจากไฟป่าดังกล่าว จึงได้ไปเกิดเป็นพรหม ส่วนในอนุภาคที่กล่าวว่าไปเกิดเป็นพรหมนี้อาจจะมีชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น กภาพรหม พภาพรหม ฉติคามหาพรหม เป็นต้น แต่ก็ยังมีบางสำนวนกล่าวว่าไปเกิดเป็นเทพธิดา หรือเทวดา เกี่ยวกับกภาพรหม ผู้วิจัยพบว่า มีหลายสำนวนที่ตั้งชื่อพรหมใกล้เคียงกันคือ มีคำว่ากา+พรหม เช่น พภาพรหม ผภาพรหม ฉติกาพรหม เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นความพยายามในการโยงแม่กาเข้ากับพรหมเพื่อให้เรื่องราวเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ในบางสำนวนยังกล่าวว่าแม่กาเผือกไปเกิดเป็น ฉติการพรหม ซึ่งตามพุทธประวัติมีพรหมชื่อนี้เป็นผู้มาถวายบริการคราวออกผนวช ในตำนานยังกล่าวว่าแม่กาในรูปฉติการพรหมได้ไปถวายบริการแก่พระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ เพราะเคยเป็นมารดาเมื่อครั้งเป็นแม่กาเผือก

จ) อนุภาคเกี่ยวกับการรับลูกกาไปอุปการะ แบ่งตามผู้อุปการะไขกาเผือกแต่ละฟอง ดังนี้

ไขฟองแรก ทุกสำนวนกล่าวตรงกันว่า แม่ไก่ชื่อกุกกุสันโธ (บางสำนวนอาจเขียนต่างกันบ้าง แต่ก็ยังเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น กุกสันธะ กุกสันธะ) นำไปเลี้ยงและหากลูกได้ ตรีสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็ขอให้ใช้ชื่อตน

ไขฟองที่ 2 ทุกสำนวนกล่าวว่าแม่นาคนำไปเลี้ยง มีสำนวนที่ 4 กล่าวว่านาคหรืองูเหลือม แต่ก็สามารถโยงความคิดได้ว่านาคก็คืองูใหญ่ งูเหลือมก็คืองูใหญ่ แม่นาคนั้นชื่อว่า โกนาคม (บางสำนวนว่า โกนาคมนะ โคนาตม โชนามนะ) และฝากชื่อตนไว้หากลูกตรีสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

ไขฟองที่ 3 ทุกสำนวนกล่าวตรงกันว่าแม่เต่านำไปเลี้ยง แม่เต่ามีชื่อว่ากัสสปะ หรือกัสสโป และฝากซื้อคนไว้หากลูกตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

ไขฟองที่ 4 หลายสำนวนกล่าวว่าแม่โคนำไปเลี้ยงดู มีบางสำนวนกล่าวว่า หมอตำแยซื้อโคตมะนำไปเลี้ยง และบางสำนวนกล่าวว่า หมึงชักผ้าซื้อโคตมะนำไปเลี้ยง ซึ่งพบในตำนานภาคเหนือเท่านั้น

ไขฟองที่ 5 เกือบทุกสำนวนกล่าวว่าสิงห์หรือราชสีห์นำไปเลี้ยง แต่มีสำนวน น2 กล่าวว่าวัวใหญ่นำไปเลี้ยง และสำนวน น3 กล่าวว่าช่างชักผ้านำไปเลี้ยง

เกี่ยวกับผู้ให้การเลี้ยงดูหรืออุปการะนี้ พบว่าสำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างน่าสังเกต มักเป็นต้นสำนวนของภาคเหนือ เช่น ที่กล่าวถึงหมึงชักผ้า หมอตำแย และที่มาของชื่อพระเจ้าแต่ละพระองค์ พระกุกกุสันโธ เป็นการเลียนเสียงให้คล้ายกับคำภาษาบาลี คือ กกุฏฐ ที่แปลว่า ไก่ พระโคตมะ ก็มีพยางค์แรกว่า โค ตรงกับคำว่า โค หรือวัวของไทย พระศรีอาริยเมตไตรย ก็มีพยางค์ที่ 2 ว่า ศรี ซึ่งคล้ายกับคำว่า ราชสีห์ ส่วน โคนาคม ก็มีคำว่า นาค อยู่ตรงกลางคำ จากเหตุผลดังกล่าวจึงสันนิษฐานว่าทำให้เกิดการตั้งชื่อเพื่อให้สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้น และเป็นที่คุ้นหูหรือสามารถโยงความคิดให้เกิดจินตนาการตามเรื่องได้

ฉ) อนุภาคเกี่ยวกับการออกบวช มีหลายสำนวนกล่าวว่าลูกกาทั้ง 5 ออกบวชเป็นฤๅษี แล้วบำเพ็ญเพียรจนบรรลุธรรม แต่ลูกกาทั้ง 5 ก็ยังมีความต้องการที่จะพบมารดาอยู่ ประเด็นเกี่ยวกับการขอพบมารดาในบางสำนวนยังกล่าวว่าเพราะไม่ได้บูชามารดาที่แท้จริงจึงไม่สามารถบรรลุธรรมได้

ปรมินท์ จารูวร (2547: 227) กล่าวว่า ตำนานปรัมปราหลายเรื่องเล่าว่า ฤๅษีนั้นปรารถนาที่จะบวชอยู่ในพุทธศาสนา แต่มีอุปนิสัยธรรมได้สำเร็จ กล่าวคือ ในตำนานจามเทวี กล่าวว่า กุลบุตร 5 คน ชื่อ สุเทวะ สุกกทันตะ อนุตติสสะ ชลิตะ และสุพรหม เลื่อมใสในพุทธศาสนาจึงได้ออกบวชกับพระพุทธเจ้า แต่ปฏิบัติธรรมสำเร็จจึงสึกแล้วมาบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าหิมวันต์ เมื่ออยากเสพอาหารอันมีรสดีก็มารวมกันอยู่ในเมืองมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบในตำนานพระธาตุคอกยคำ ตำนาน

พระธาตุอินทร์แขวน คำนานดาวช่างที่แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติธรรมไม่สำเร็จตามพุทธศาสนาทำให้ผู้มีลักษณะที่กำกั่งระหว่างการเป็นฝ่ายความเชื่อดั้งเดิมกับฝ่ายพุทธศาสนา

จากประเด็นผู้มีปฏิบัติธรรมไม่สำเร็จเพราะยังมีกิเลสอยู่ดังกล่าว อาจจะคล้ายกับอุกกาทั้ง 5 ที่ยังมีกิเลสคือยังอยากพบมารดาอยู่จึงไม่สามารถบรรลุธรรมได้ คล้ายกับตำนานเรื่องอื่น ๆ และในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ส่วนใหญ่จะกล่าวว่าอุกกาทั้งห้าออกบวชบำเพ็ญเพียร แต่ยังปรารถนาพบมารดาอยู่ จนเมื่อได้พบจึงบำเพ็ญเพียรต่อจนบรรลุธรรม

ข) อนุภาคเกี่ยวกับผู้ช่วยเหลือ มีการกล่าวถึงผู้ให้ความช่วยเหลืออุกกาทั้งห้า เมื่อคราวออกบวช คือ พระอินทร์และท้าววิสุทธกรรม (วิศกรรม) พบ 3 ส่วนวน คือ ก4 ตน1 และ ตน2 โดยมาช่วยสร้างอาศรมและติดต่อกับแม่กาเผือกให้ คำนานทั้งสามส่วนนี้มีลักษณะเป็นนิทานพื้นบ้าน โดยเฉพาะเล่ม ก4 ที่เป็นของโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ หรือ โรงพิมพ์วัดเกาะที่มีชื่อเสียงในการพิมพ์นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ส่วนอีก 2 ส่วนวนก็เป็นนิทานของภาคอีสาน ที่มีความเป็นนิทานเช่นกัน และมีจุดประสงค์ในการตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมกับการทำความเข้าใจในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ไปด้วย จึงมีการเติมแต่งเรื่องราวให้เป็นแบบที่นิยมของยุคสมัย คือใส่พระอินทร์เข้าไปในเนื้อหาด้วย และมีบทบาทเช่นเดียวกับพระอินทร์ในนิทานไทยหลายเรื่อง คือเป็นผู้ช่วยตัวละครเอก

พระอินทร์ในตำนานไทยมีบทบาทเป็นเทพผู้อุปฐากพระพุทธเจ้า อีกทั้งยังเป็นผู้คุ้มครองพุทธศาสนาและคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม (ปรามิณี จารูวร, 2547: 217-220) และในตำนานไทยยังนิยมกล่าวถึงพระอินทร์บัญชาให้พระวิษณุกรรมมาช่วยเหลือตัวละครสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น ตำนานสุวรรณคำแดง ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เป็นต้น โดยมีบทบาทในการมาขุดหาพระธาตุ หรือมาช่วยชักจูงให้ผู้คนเลื่อมใสในพระศาสนา การเพิ่มอนุภาคพระอินทร์และพระวิษณุกรรมผู้เป็นเทพในการช่างมาสร้างอาศรมให้แก่พระโพธิสัตว์ทั้ง 5 นั้น ถือได้ว่าเป็นคตินิยมในตำนานทางพุทธศาสนาในไทยอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งพบในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ 2 ส่วนวน

ข) อนุภาคเกี่ยวกับการขอพบมารดา การพบมารดานี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง โดยวิธีที่ทำให้ลูกกาเผือกได้พบแม่จะใช้การอธิษฐานให้แม่มาพบ หรือพระอินทร์เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือไปแจ้งแก่แม่กาเผือกที่เป็นพรหม จากนั้นแม่กาเผือกก็จะมาพบ โดยในการมาพบลูกนี้ แม่กามักจะมาในรูปกาเผือก (เพราะการไปจุติเป็นพรหม มีได้ 2 สถานะคือ รูปพรหม คือพรหมที่มีรูปกาย และอรุปรหมคือพรหมที่ไร้รูปกายมีเพียงดวงจิต ในการมาพบลูกหากอยากให้ลูกเห็นย่อมต้องมาในรูปกายเดิม ไม่ว่าจะป็นรูปพรหมหรืออรุปรหมก็ตาม) บางสำนวนกล่าวว่ามาในรูปกาทอง ที่กล่าวว่ามาในรูปกาทองนี้มีสำนวนเดียว มีบางสำนวนที่กล่าวว่ามาเข้าฝืนบอก แต่โดยรวมแล้วจะกล่าวว่ามาในรูปของแม่กาเผือกเป็นส่วนใหญ่

สาเหตุที่ลูกกาเผือกอธิษฐานขอพบแม่กาเผือก มีความน่าสนใจเพราะมีบางสำนวนที่กล่าวว่า แม่ฤษีหรือนักบวชทั้งห้าจะบำเพ็ญเพียรอย่างไรก็ไม่สามารถบรรลุธรรมได้ จนได้ทราบเพราะตนไม่ได้บูชามารดาจึงทำให้ไม่สำเร็จในการบำเพ็ญเพียร เป็นการให้คุณค่าของคำว่า กตัญญู นั่นเอง

ณ) อนุภาคเกี่ยวกับการบูชามารดา อนุภาคนี้กล่าวถึงการบูชาคุณมารดาของลูกกาเผือกทั้ง 5 โดยได้รับคำแนะนำจากแม่กาเผือกให้ปั้นค้ายเป็นรูปดินกาเป็นไส้ประทีปจุดบูชาแม่ ซึ่งตรงกันทุกสำนวนที่มีการกล่าวถึง แสดงให้เห็นว่าตำนานเกี่ยวกับกาเผือกนี้มีความเชื่อมโยงกับประเพณีจุดประทีปอย่างมาก

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างในรายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์

การศึกษาความแตกต่างของเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีเสนอรายละเอียดในตำนานแต่ละสำนวนตามพระนามของพระเจ้าแต่ละพระองค์ นอกจากนี้ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำเอาเนื้อหาเกี่ยวกับพระประวัติของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ในภทท์ปกจากพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ (2525: 357-366) มาใช้เปรียบเทียบอีกสำนวนหนึ่ง เพื่อช่วยให้การศึกษาเปรียบเทียบมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตาราง 2

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมหา และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธรเจ้า	ความสูงชัน ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ที่ได้ ไปสวรรค์/นรก
ตน6	กุกุสันโธ	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน7	กุกุสันโธ	-	-	-	-	-	-	-	-
ก1	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	ปัญชาทต/วิสาขา	-	กัลปพฤกษ์	20	40,000	8,000	ทั้งหมด
ก2	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	-	-	กัลปพฤกษ์	40	40,000	8,000	ทั้งหมด
ก3	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	-	-	กัลปพฤกษ์	40	40,000	8,000	ทั้งหมด
ก4	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	-	-	ราชพฤกษ์	4	40,000	-	-
ก5	กุกุสันโธ	-	-	-	-	-	-	-	-
ก6	กุกุสันธะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ก7	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	-	-	กัลปพฤกษ์	40	40,000	8,000	ทั้งหมด
ก8	กุกุสันโธ	กบิลพัสดุ์	-	-	กัลปพฤกษ์	40	40,000	8,000	ทั้งหมด
ค1	กุกุสันโธ	เพชรบุรี	อุทิศชนะ/วิจารณ์	-	กัลปพฤกษ์	48	40,000	8,000	ทั้งหมด
ค2	กุกุสันโธ	เพชรบุรี	อุทิศชนะ/วิจารณ์	-	-	-	-	-	ทั้งหมด
ค3	กุกุสันธะ	เพชรธานี	กิตติทศนา/วิจารณ์	-	-	-	-	-	-
ค4	กุกุสันโธ	เพชรบุรี	อุทิศชนะ/วิจารณ์	-	-	-	-	-	ทั้งหมด
ค5	กุกุสันโธ	เพชรบุรี	-/จามรณะ	-	-	-	40,000	-	-
ค6	กุกุสันโธ	-	-	-	-	-	-	-	-
ค7	กุกุสันโธ	เพชรบุรี	อุทิศชนะ	-	กัลปพฤกษ์	18	40,000	8,000	ทั้งหมด

ตาราง 2.2 พระโกนาคมนพุทธเจ้า

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อแม่ และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธเจ้า	ความสูง ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ที่ ได้ไปสวรรค์/ นรก
พระไตรปิฎก	โกนาคมนะ	โสภาวดี	ชัยทัตตะ/อุตรา	รจกิตตา	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
น1	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
น2	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น3	โชนามะนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น4	โชนาตม	-	-	-	-	-	-	-	-
น5	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
น6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น7	โกนาคมน	โสภาวดีนคร	-	-	-	-	30,000	-	-
น8	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น9	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น10	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
คน1	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
คน2	โกนาคมน	โสพิ	ปัญจะทัตตะ/อุตรา	รูปติ/สัทธวาราช	มะเคื้อ	-	30,000	-	-
คน3	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
คน4	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
คน5	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
คน6	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมหี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธเจ้า	ความสูงชัน ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ที่ ได้ไปสวรรค์/ นรก
ตน7	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
ก1	โกนาคมน	กัมมะพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
ก2	โกนาคมน	กามพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
ก3	โกนาคมน	กามพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
ก4	พระโกนาคมน	กามพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	-	-	40,000	8,000	-
ก5	พระโกนาคมน	กัมมะพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	-	40,000	-	-
ก6	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
ก7	พระโกนาคมน	กัมพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
ก8	พระโกนาคมน	กามพฤกษ์	อุทิตทัต/เกษวดี	-	มะเคื้อ	30	40,000	8,000	3 : 1
ค1	โกนาคมน	โกสิพี	ปัญญาทศ/สาคร	-	กัลปพฤกษ์	-	30,000	-	3 : 1
ค2	โกนาคมน	โกสัมพี	ปัญหะสะ/สาคร	-	-	-	30,000	-	3 : 1
ค3	โกนาคมน	โสภี	ปัญหะสะ/สาคร	-	-	-	30,000	-	3 : 1
ค4	โกนาคมน	โสภี	อุทิตทัต/สาคร	-	-	30	-	-	3 : 1
ค5	โกนาคมน	รัตนะ	ปัญญา/สาคร	-	มะเคื้อ	-	-	-	3 : 1
ค6	โกนาคมน	-	-	-	-	-	-	-	-
ค7	โกนาคมน	-	ปัญญาทศ/สาคร	-	มะเคื้อ	80	30,000	8,000	3 : 1

ตาราง 2.3 พระกัศสปพุทธเจ้า

รายละเอียด/ สำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมหี และชื่อ โอรส	คันไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธ เจ้า	ความสูงชัน ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา นรก	สัดส่วนมนุษย์ที่ ได้ไปสวรรค์/ นรก
พระไตรปิฎก	กัศสปะ	พาราณสี	พรหมทัต/ธนวัตี	สุนันทา/วิชิตเสน	นิโครธ(ไทร)	20	20,000	8,000	2:2
น1	กัศสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
น2	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น3	กัศสัปปะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น4	กัศสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
น5	โกนาคม	-	-	-	-	-	-	-	-
น6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น7	โกนาคมโน	พาราณสี	-	-	-	-	20,000	-	-
น8	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น9	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น10	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น11	โกนาคมนะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน1	กัศสปะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน2	กัศสโป	พาราณสี	พรหมทัตทิโชติ/ จันทวี	สุมณฑา/วิกลโน	โพธิ์	-	20,000	-	-
ตน3	กัศสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน4	กัศสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน5	กัศสปะ	-	-	-	-	-	-	-	-

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมเหสี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุท ธเจ้า	ความสูงชัน ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ที่ ได้ไปสวรรค์/ นรก
คน6	กัสสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
คน7	กัสสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
ก1	กัสสปะ	บุรีศรี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:1
ก2	กัสสปะ	พาราณสี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:2
ก3	กัสสปะ	พาราณสี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:2
ก4	พระกัสโป	พาราณสี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	-
ก5	พระกัสสปะ	-	-	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:1
ก6	กัสสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
ก7	กัสสปะ	พาราณสี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:2
ก8	กัสสปะ	พาราณสี	พรหมทัต/สาคร	-	ไทร	20	20,000	8,000	2:2
ค1	กัสสปะ	หงสาวดี	ทัสมหาพรหม/ทศวรรดิ	-	ไทร	28	20,000	-	2:2
ค2	กัสสปะ	หงสาวดี	พรหมทัต/ทศหวดี	-	-	-	20,000	-	2:1
ค3	กัสสปะ	หงสาวดี	พรหมทัต/ทศหวดี	-	-	-	-	-	2:2
ค4	กัสสปะ	หงสาวดี	พรหมทัต/ทศหวดี	-	-	-	-	-	2:2
ค5	-	หงสา	พรหมทัต/ทศหวดี	-	ไทร	-	20,000	-	2:2
ค6	กัสสปะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ค7	กัสสปะ	-	พรหมทัต/ทศหวดี	-	ไทรทอง	28	60,000	8,000	2:2

ตาราง 2.4 พระโคตมพุทธเจ้า

รายละเอียด/ สำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อแม่ และชื่อ โอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธเจ้า	ความสูงชัน ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ ที่ได้ไป สวรรค์/นรก
พระไตรปิฎก	โคตมะ	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/มายาเทวี	ยโสธรา/ราหุล	อัสสัคคพฤกษ์ (โพ)	8	80	8,000	1:3
น1	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-
น2	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น3	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น4	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น5	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น7	โคตโม	กบิลพัสดุ์	-	-	-	-	80	-	-
น8	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น9	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น10	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
น11	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน1	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน2	โคตโม	กบิล	สิริสุทโธ/นยา	พิมพา/-	-	-	-	-	-
ตน3	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมเหสี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ครีสุว	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธเจ้า	ความสูงขึ้น ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ ที่ได้ไป สวรรค์/นรก
ตน4	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน5	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน6	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน7	โคตโม	-	-	-	-	-	-	-	-
ก1	สิริสากขมุณี	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/สิริหามาชา	-	โพธิ์	-	-	8,000	2:1
ก2	สิริสากข มุณีโคดม	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/สิริหามาชา	-	โพธิ์	-	-	8,000	2:2
ก3	สิริสากขมุณี	กบิลพัสดุ์	-/สิริหามาชา	-	โพธิ์	-	-	8,000	2:2
ก4	โคดม	กบิลพัสดุ์	-/สิริมาชา	-	สิริมา โพธิ์	-	-	8,000	-
ก5	พระโคดม	-	-	-	-	-	20,000	-	2:1
ก6	โคตมะ	-	-	-	-	-	-	-	-
ก7	พระโคดม	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/สิริหามาชา	-	โพธิ์	20	20,000	-	2:2
ก8	พระโคดม	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/สิริหามาชา	-	โพธิ์	20	20,000	8,000	2:2
ต1	โคดม	กบิลพัสดุ์	สิริโธทนะ/ สิริหามาชา	-	โพธิ์	18	20,000	-	1:3
ต2	ศรีสากขมุณี โคดม	กบิลพัสดุ์	สุทโธทนะ/สิริหามาชา	-	-	-	20,000	-	1:3
ต3	ศรีสากขมุณี โคดม	กบิลพัสดุ์	ศรีสุทโธทนะ/สิริมา มาชา	-	-	-	-	-	-

รายละเอียด/ สำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อแม่ และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย	อายุของ พระพุทธเจ้า	ความสูง ของแผ่นดินเมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วนมนุษย์ ที่ได้ไป สวรรค์/นรก
ต4	ศรีศากยมุนี โคดม	กบิลพัสดุ์	สิสุโทษณะ/สิมหา มายา	-	-	-	-	-	-
ต5	-	กบิลพัสดุ์	สุทโธธนะ/สิริหามาया	-	-	-	20,000	-	-
ต6	โคดม	-	-	-	-	-	-	-	-
ต7	สิริศากยมุนี	-	สิริสุโทษณะ/สิริมา มายา	-	โพธิ์	18	60,000	8,000	-

ตาราง 2.5 พระศรีอารียเมตไตรยพุทธเจ้า

รายละเอียด/ สำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมเหสี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย/ ศอก	อายุของ พระพุทธเจ้า/ ปี	ความสูงชัน ของแผ่นดิน เมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วน มนุษย์ที่ ได้ไป สวรรค์/ นรก
พระโคตปิฎก	พระศรีอารีย เมตไตรย	เกตุมวดี	สุพรหมา/พรหมวดี	จันทมุขี/วัฒนะ	กาคะทิง	88	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
น1	เมตตโคโย	-	-	-	-	-	-	-	-
น2	อริยเมตไตร	-	-	-	-	-	-	-	-
น3	อริยเมไตย	-	-	-	-	-	-	-	-
น4	ศรีอารียเมตโคโย	-	-	-	-	-	-	-	-
น5	อริยเมตครัย	-	-	-	-	-	-	-	-
น6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น7	พระศรีอารียโคโรย	-	-	-	-	-	80,000	-	-
น8	อริยเมตโคโย	-	-	-	-	-	-	-	-
น9	อริยเมตครัย	-	-	-	-	-	-	-	-
น10	อริยเมตครัย	-	-	-	-	-	-	-	-
น11	อริยเมตครัย	-	-	-	-	-	-	-	-
ตน1	พระศรีอารีย	-	-	-	-	-	-	-	-

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมเหสี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย/ ศอก	อายุของ พระพุทธเจ้า/ ปี	ความสูงขึ้น ของแผ่นดิน เมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วน มนุษย์ที่ ได้ไป สวรรค์/ นรก
	เมต ไตรย								
คน2	อริยเมตโคย	-	-	-	-	-	-	-	-
คน3	อริยไมตรีบุตร	-	-	-	-	-	-	-	-
คน4	อริยเมตโคย	-	-	-	-	-	-	-	-
คน5	อริยเมตโคย	-	-	-	-	-	-	-	-
คน6	อริยเมตโคย	-	-	-	-	-	-	-	-
คน7	อริยเมตโคย	-	-	-	-	-	-	-	-
ก1	พระศรีอาริยเมต โคย	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	จันทมุกชี/วัฒนกุมาร	กาละทิง	80	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ก2	พระศรีอาริยเมตค ริย	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	จันทมุกชี/วัฒนกุมาร	กาละทิง	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ก3	พระศรีอาริยเมตค ริย	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	จันทมุกชี/วัฒนกุมาร	-	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ก4	พระศรีอาริย	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	จันทมุกชี/วัฒนา	กะทิง	-	-	8000	-
ก5	พระศรีอาริย	-	-	-	-	-	-	-	-
ก6	กัสสโป	-	-	-	-	-	-	-	-
ก7	พระศรีอาริยเมตค ริย	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	-	กาละทิง	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด

รายละเอียด/ จำนวน	พระนาม	เมืองประสูติ	ชื่อบิดา และชื่อมารดา	ชื่อมหี และชื่อโอรส	ต้นไม้ที่ตรัสรู้	ความสูงของ พระวรกาย/ ศอก	อายุของ พระพุทธเจ้า/ ปี	ความสูงขึ้น ของแผ่นดิน เมื่อ สิ้นศาสนา/วา	สัดส่วน มนุษย์ที่ ได้ไป สวรรค์/ นรก
ก8	พระศรีอาริยเมต ธ	เกตุมวดี	สุพรหม/พรหมวดี	-	กาละทีง	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ค1	พระศรีอาริยเมต ไตร	เกตุมอติสี	มหาโสทสน/นาถฉวี	จันทมุกชี/คิสราม	ทีง	80	-	-	-
ค2	พระศรีอาริย เมตไตรย	เกตุมวดี	มหาโสทสน/นาถฉวี	-	-	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ค3	พระศรีอาริย เมตไตรย	เกตุมวดี	มหาโสทสน/นาถฉวี	-	-	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ค4	พระศรีอาริย เมตไตรย	เกตุมวดี	มหาโสทสน/นาถฉวี	จันทมุกชี/คิสราม	-	-	-	-	สวรรค์ ทั้งหมด
ค5	-	เกตุมวดี	มหาโสทสนนะ/ฉวี	-	กะทีง	-	-	-	-
ค6	ศรีอาริย์	-	-	-	-	-	-	-	-
ค7	พระศรีอาริย์	-	-	จันทมุกชี/ คิสราม	กะทีง	18	-	-	-

ผู้วิจัยจะอภิปรายเพิ่มเติมในรายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ดังนี้

1) ความแตกต่างในรายละเอียดของพระกฤษณ์พุทธเจ้า

1.1) เมืองประสูติ เมื่อเปรียบเทียบเมืองประสูติกับพระไตรปิฎกพบว่าไม่มีตำนานสำนวนใดตรงกับพระไตรปิฎกเลย ในพระไตรปิฎกกล่าวว่าเมืองประสูติคือ เขมนคร ส่วนในตำนานแต่ละสำนวนจะกล่าวว่าเมืองประสูติคือ เมืองกบิลพัสดุ์ เพชรบุรี หรือไพบูลย์ โดยมีเพชรบุรีมากที่สุด

1.2) นามพระบิดา	มี 1 สำนวน กล่าวว่า ปัญชาติ
	มี 4 สำนวน กล่าวว่า อุกิตฺตนะ
	มี 1 สำนวน กล่าวว่า กิตติทศนา
	มี 1 สำนวน กล่าวว่า โชติ

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่าพระบิดานามว่า อคฺคิตฺตตะ มี 4 สำนวน ที่มีชื่อใกล้เคียง คือ อุกิตฺตนะ

1.3) นามพระมารดา	มี 2 สำนวน กล่าวว่า วิสาขา
	มี 4 สำนวน กล่าวว่า วิจารณะ
	มี 1 สำนวน กล่าวว่า จานธนะ

1.4) ชื่อต้นไม้ที่ตรัสรู้	มี 7 สำนวน กล่าวว่า กัลปพฤกษ์
	มี 1 สำนวน กล่าวว่า ราชพฤกษ์

ต้นไม้ที่ทรงใช้เป็นสถานที่ตรัสรู้เมื่อเปรียบเทียบกับพระไตรปิฎกแล้วพบว่า ในพระไตรปิฎกกล่าวว่า “ไม้ชีก” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2542)กล่าวว่า เรียกว่า พฤษภ, ชิก,จามจู้ร ก็ได้ หรือในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาบางครั้งอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กัลปพฤกษ์ ก็ได้

2) ความแตกต่างในรายละเอียดของพระโกนาคนพุทธเจ้า

2.1) เมืองประสูติ	มี 7 ส่วนน กล่าวว่ กามพฤษ์,กัมมะพฤษ์
	มี 2 ส่วนน กล่าวว่ โภสัณพี,โภสิพี
	มี 3 ส่วนน กล่าวว่ โสภี, โสภวดี
	มี 1 ส่วนน กล่าวว่ รัตนะ

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่เมืองประสูติชื่อ โสภวดี ไม่มีตำนานส่วนนใดที่กล่าวว่เป็นเมือง โสภวดีเลย มีที่ใกล้เคียงคือ โสภี มีส่วนน ๓๓ และ ๓๔ น่าสนใจว่ ทั้งสามส่วนนมี 1 ส่วนน ที่ต่างภูมิภาค คือเป็นส่วนนของภาคอีสาน ส่วนอีก 2 ส่วนนเป็นของภาคใต้ ซึ่งปรกติแล้วการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ในอดีตภาคใต้จะรับจากภาคกลาง ส่วนภาคอีสานจะรับจากภาคเหนือ ผ่านทางล้านช้างหรือลาวเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีปรากฏว่จะรับอิทธิพลกันโดยตรงเลย

2.2) นามพระบิดา	มี 7 ส่วนน กล่าวว่ อุทิตทัต
	มี 2 ส่วนน กล่าวว่ ปัญญาทสะ
	มี 2 ส่วนน กล่าวว่ ปัญหสะ
	มี 1 ส่วนน กล่าวว่ ปัญญา
	มี 1 ส่วนน กล่าวว่ ปัญจะทัตโต

นามพระบิดาในพระไตรปิฎก คือ ยัญทัตตะ ไม่มีส่วนนใดที่ตรงกับพระไตรปิฎก มีการ ใช้คำใกล้เคียงกันเท่านั้น คือ ปัญจะทัตโต อุทิตทัต

2.3) นามพระมารดา	มี 7 ส่วนน กล่าวว่ เกษวดี
	มี 6 ส่วนน กล่าวว่ สาคร
	มี 1 ส่วนน กล่าวว่ อุตตรา

นามพระมารดาในพระไตรปิฎก คือ อุตตรา มีส่วนนที่ตรงคือ ส่วนน ๓๓ ที่น่าสนใจคือ ในส่วนนของภาคกลางเกือบทั้งหมดกล่าวว่ชื่อ เกษวดี ส่วนภาคใต้ทุกส่วนนกล่าวว่ชื่อ สาคร แสดงให้เห็นว่ นามพระมารดาตรงกันมากที่สุดในแต่ละภูมิภาค ต่างจากรายละเอียด ของอนุภาคอื่นที่มีชื่อไม่ค่อยตรงกัน เช่น ในรายละเอียดของเมืองประสูติของพระโกนาคนพุทธ เจ้าที่ไม่ค่อยตรงกันเลย แม้จะเป็นส่วนนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็ตาม

2.4) ต้นไม้ที่ตรัสรู้

มี 9 ส่วนวน กล่าวว่ มะเดื่อ

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่ กัลปพฤกษ์

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่ต้นไม้ที่พระโกนาคมนะใช้เป็นสถานที่ตรัสรู้ คือ ต้นมะเดื่อ ซึ่งหลายส่วนวนที่กล่าวถึงมีการถ่ายทอดตรงกัน

2.5) อายุของพระพุทธเจ้า

มี 7 ส่วนวน กล่าวว่ 40,000 ปี

มี 6 ส่วนวน กล่าวว่ 30,000 ปี

ความคิดเพี้ยนในเรื่องของตัวเลขน่าจะเกิดขึ้นได้ง่าย ดังที่เห็นจากเรื่องอายุพระพุทธเจ้า เพราะเกือบเท่ากันที่บอกจำนวนต่างกัน คือ 7 ส่วนวนกล่าวตรงกับพระไตรปิฎก คือ 40,000 ปีส่วนอีก 6 ส่วนวนกล่าวว่ 30,000 ปี

2.6) ความสูงของพระวรกาย

มี 5 ส่วนวน กล่าวว่ 30 ศอก

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่ 80 ศอก

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่พระวรกายของพระโกนาคมนพุทธเจ้าสูง 30 ศอก ตรงกับตำนาน 5 ส่วนวนของภาคกลาง คือ ก1 ก2 ก3 ก7 ก8

3) ความแตกต่างในรายละเอียดของพระกัศสพพุทธเจ้า

3.1) พระนามพระพุทธเจ้า

มี 13 ส่วนวน กล่าวว่ พระพุทธกัศสปะ

มี 5 ส่วนวน กล่าวว่ พระกัศสโป

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่ พระโกนาคมนะ

จากการตรวจสอบในรายละเอียดของอนุภาคพระนามพระพุทธเจ้าพบว่ามีพระนามของพระพุทธเจ้าลำดับที่ 3 ในภททกัณฑ์ที่มีการถ่ายทอดผิดเพี้ยนอย่างเห็นได้ชัด คือ ส่วนวน น2 ที่กล่าวว่พระนามของพระพุทธเจ้าลำดับที่ 3 คือพระโกนาคมนะซึ่งเป็นการกล่าวชื่อซ้ำกับที่กล่าวชื่อพระนามของพระพุทธเจ้าลำดับที่ 2 ในส่วนวนเดียวกัน ซึ่งน่าจะเป็นความผิดเพี้ยนจากการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะนั่นเอง

3.2) เมืองประสูติ

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่า บุรีศรีมหานคร

มี 4 ส่วนวน กล่าวว่า พาราณสี

มี 5 ส่วนวน กล่าวว่า หงสาวดี, หงสา

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่าเมืองประสูติคือ พาราณสี ซึ่งมีที่กล่าวตรงอยู่ 4 ส่วนวน เป็นของภาคกลาง 3 ส่วนวน คือ ก2 ก3 ก4 ของภาคอีสาน 1 ส่วนวน คือ ตน2

3.3) นามพระบิดา

มี 12 ส่วนวน กล่าวว่า พรหมทัต

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่า ทศมหาพรหม

มี 2 ส่วนวน กล่าวว่า พรหมทัตทิโชติ

ชื่อของพระบิดาสังเกตว่าตรงกับพระไตรปิฎกถึง 9 ส่วนวน ส่วนอีก 2 ส่วนวนที่กล่าวถึงก็ใช้คำใกล้เคียง คือ พรหมทัตทิโชติ และทศมหาพรหม

3.4) นามพระมารดา

มี 6 ส่วนวน กล่าวว่า สาคร

มี 6 ส่วนวน กล่าวว่า ทศวดี

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่า จันทวี

นามของพระมารดาในพระไตรปิฎกกล่าวว่าชื่อ ธนวดี สังเกตได้ว่าไม่มีที่ตรงกับพระไตรปิฎกเลย มีที่ใกล้เคียงคือ ทศวดีและทศหวดี

3.5) ต้นไม้ที่ตรัสรู้

มี 10 ส่วนวน กล่าวว่า ไทร

มี 2 ส่วนวน กล่าวว่า โพธิ์

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่าต้นไม้ที่ตรัสรู้ คือ ต้นนิโครธ (ต้นไทร) ส่วนใหญ่กล่าวตรงกัน มีเพียง 2 ส่วนวนที่กล่าวว่าต้นโพธิ์ อาจเป็นไปได้ว่าเวลาเรียกต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาจะนิยมใช้คำว่าพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นคำกลาง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นต้นโพธิ์ แต่ในการถ่ายทอดอาจมีการจดจำรายละเอียดตรงส่วนนี้ไป

3.6) อายุของพระพุทธเจ้า

มี 12 ส่วนวน กล่าวว่า 20,000 ปี

มี 1 ส่วนวน กล่าวว่า 60,000 ปี

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่าพระโอรสนามว่า พรหมวัณณะ จำนวนของภาคกลางกล่าวว่ชื่อ วัณณะหรือวัณณา ซึ่งใกล้เคียงกัน แต่จำนวนของภาคใต้ 3 จำนวนที่กล่าวถึง กล่าวว่ชื่อ ดิศราม

จากการจำแนกรายละเอียดในอนุภาคแยกตามพระนามพระพุทธเจ้า พบว่าในตำนาน พระเจ้าห้าพระองค์มีความแตกต่างกันในส่วนของรายละเอียดมากพอสมควร และมีข้อสังเกตว่า ในรายละเอียดบางประการมีความแตกต่างโดยอิงกับความเป็นภูมิภาค คือมีความแตกต่างกันเป็นชุด เช่น ชุดรายละเอียดเกี่ยวกับนามพระบิดาของพระพุทธเจ้า แต่ละพระองค์ของภาคกลาง แตกต่างกับ ชุดนามพระบิดาของทางภาคใต้ เป็นต้น แต่ในรายละเอียดบางประการที่มีความเหมือนกันอย่าง น่าสนใจ เช่น ความเหมือนกันของรายละเอียดเมืองประสูติของพระโกนาคมนุพุทธเจ้า ที่ตรงกัน 3 จำนวน แต่เป็นจำนวนที่อยู่คนละภูมิภาคที่ไม่ค่อยมีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัดนัก คือภาคใต้กับภาคอีสาน

3.3 การวิเคราะห์โครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์

ในการวิเคราะห์โครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ ผู้วิจัยจะจำแนกพฤติกรรมหลัก ที่ปรากฏซ้ำ ๆ กันในตำนานจำนวนต่าง ๆ โดยจะใช้อักษรภาษาอังกฤษแทนพฤติกรรมหลักที่ ปรากฏในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ ดังนี้

พฤติกรรมหลัก A	การออกไปของแม่กาเผือก
B	การเกิดอันตรายกับรังของกาเผือก
C	การมีผู้เก็บไข่กาทั้ง 5 ฟองไปเลี้ยง
D	การไปจุดดินสวรรค์ของแม่กาเผือก
E	การออกบวชของลูกกาเผือก
F	การพบกันของแม่กาเผือกกับลูก
G	การไปจุดดินสวรรค์ของลูกกาเผือกทั้ง 5
H	การอุปัชฌาจารย์เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 1 ของพระกกุสันโธ
I	การอุปัชฌาจารย์เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 2 ของพระโกนาคมนุ
J	การอุปัชฌาจารย์เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 3 ของพระกัสสปะ
K	การอุปัชฌาจารย์เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 4 ของพระโคตมะ
L	การอุปัชฌาจารย์เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 5 ของพระศรีอริย

เมตไตรย

เมื่อจำแนกพฤติกรรมหลักในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ จะเห็นลำดับพฤติกรรมหลักที่ปรากฏในตำนานทั้ง 33 ส่วน ซึ่งพบว่าสามารถแยกพฤติกรรมหลักออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 1 (A-G) พบในตำนานทั้งหมด 19 ส่วน คือ น1 น3 น4 น5 น6 น8 น9 น10 น11 ตน1 ตน3 ตน4 ตน5 ตน6 ตน7 ก4 ก5 ต5 และ ต6

พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 2 (H-L) พบในตำนานทั้งหมด 10 ส่วน คือ ก1 ก2 ก3 ก7 ก8 ต1 ต2 ต3 ต4 และ ต7

พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 3 (A-L) พบในตำนานทั้งหมด 4 ส่วน คือ น2 ตน2 ก4 และ ต3

จากพฤติกรรมหลักที่พบ สรุปได้ว่าพฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 1 (A-G) เป็นกลุ่มที่เน้นเรื่องราวเกี่ยวกับกาเผือกและลูกกาทั้ง 5 ส่วน พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 2 (H-L) เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่เน้นเกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ โดยแยกกล่าวถึงรายละเอียดที่ละพระองค์จนครบ 5 พระองค์ ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์โครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์โดยแยกเป็นแบบเรื่อง 3 แบบเรื่อง คือ

3.3.1 แบบเรื่องกาเผือก (พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 1 (A-G))

3.3.2 แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ (พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 2 (H-L))

3.3.3 แบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ (พฤติกรรมหลักกลุ่มที่ 3 (A-L))

3.3.1 แบบเรื่องกาเผือก

แบบเรื่องกาเผือก เป็นแบบเรื่องที่มีเนื้อหากล่าวถึงแม่กาเผือกที่ออกไข่ไว้ 5 ฟอง มีพายุพัดไข่ทั้งห้าฟองตกจากรังไหลไปตามน้ำ มีสัตว์หรือมนุษย์มาเก็บไข่ไปเลี้ยง แม่กาและพ่อกาเผือก กลับมาไม่เห็นไข่ของตนก็ตรอมใจตาย ไข่ทั้งห้าเมื่อได้รับการเลี้ยงดูก็ฟักออกมาเป็นมนุษย์ เมื่อแม่เลี้ยงเลี้ยงจนเติบโตก็ลาแม่ออกบวชเพื่อบำเพ็ญเพียร แล้วได้อธิฐานขอพบแม่กาเผือกผู้เป็นแม่บังเกิดเกล้าที่เกิดเป็นเทวดาหรือพรหม จากนั้นก็ได้ไปจุดธูปบนสวรรค์เพื่อรอมารเป็น

พระพุทธเจ้าในภัทรกัป โดยปรากฏพฤติกรรมหลัก 7 พฤติกรรม คือ A-G พบ 19 ส่วน ในที่นี้
ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตารางโครงสร้างของตำนานทั้ง 19 ส่วน แต่จะนำเสนอการจำแนก
พฤติกรรมหลักของตำนานในแบบเรื่องกาเหวอให้ดูเป็นตัวอย่าง 2 ส่วน

ตาราง 3 โครงสร้างของตำนานในแบบเรื่องกาเหวอ

ส่วน/พฤติกรรมหลัก	A	B	C	D	E	F	G
น2	/	/	/	/	/	/	-
น3	/	/	/	-	-	-	-
น4	/	/	/	/	/	/	-
น5	/	/	/	/	/	/	-
น6	/	/	/	-	-	-	-
น8	/	/	/	/	/	/	-
น9	/	/	/	-	/	/	-
น10	/	/	/	/	/	/	-
น11	/	/	/	/	/	/	-
คน1	/	/	/	/	/	/	/
คน3	/	/	/	/	/	/	-
คน4	/	/	-	-	-	-	/
คน5	/	/	/	/	/	/	/
คน6	/	/	/	/	/	/	/
คน7	/	/	/	/	-	-	/
ก4	/	/	/	/	/	/	/
ก5	/	/	/	/	-	-	-
ก6	/	/	/	/	/	/	-
ต5	/	/	/	/	/	/	/

ตัวอย่างการจำแนกพฤติกรรมหลักในแบบเรื่องกาเหือง (A-G)

สำนวน น 1 อานิสงส์ผางประทีป/ประทีป

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
มีกาเหืองคู่หนึ่งทำรังอยู่บนต้นไม้ในป่าหิมพานต์	-
ครั้งหนึ่งกาตัวผู้บินไปหาอาหารแล้วถูกพายุพัดหลงทางไป พายุนั้นยังพัดรัง ของกาเหืองทำให้ไข่ทั้ง 5 ฟองกระจายไป	B
แม่การ้องให้จนขาดใจตาย และได้ไปเกิดเป็นพรหมในพรหมโลก ชื่อพกาพรหม	C
ไข่ทั้งห้านั้นก็มิผู้นำไปดูแลตามลำดับ คือแม่ไก่ แม่เนา แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์ เมื่อไข่ทั้งห้าฟักออกมาก็กลายเป็นมนุษย์เพศชาย	D
เมื่อเจริญวัยขึ้นต่างก็เบียดหน้าต่อเพศมาราวาส จึงสามารถบุญธรรมไปบวชเป็นฤณี	E
วันหนึ่งฤณีทั้งห้าบังเอิญพบกัน ต่างก็ถามนามวงศ์และนามมารดา กัน ซึ่งมีคำตอบว่าชื่อ กุกุสัน โธ-วงศ์ไก่ โคนาคม โน-วงศ์เนา กัสสโป-วงศ์เต่า โคตโม-วงศ์โค และเมตตโย-วงศ์ราชสีห์ ส่วนมารดานั้นไม่มี มีแต่มารดาบุญธรรมซึ่งเป็นไก่ เนาค เต่า โค และราชสีห์ ฤณีทั้งห้าก็ชวนกันอธิษฐานขอให้ได้พบแม่ ซึ่งพกาพรหมเมื่อทราบเหตุก็แปลงเป็นกาเหืองบินมาเล่าเรื่องในอดีตให้ฤณีทั้งห้าฟังแล้วตั้งความว่า หากคิดถึงแม่ก็ให้เอา ด้ายดิบมาพันทำเป็นตีนกา เพื่อจุดเป็นประทีปบูชาคุณมารดาในเดือนยี่ ซึ่งตรงกับเดือนสิบสองของไทยภาคกลาง	F

สำนวน ต6 กากาว

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
กากาวผิวเมียออกไปหากิน ทิ้งไข่ไว้ในรัง 5 ฟอง	A
เกิดลมพายุใหญ่พัดไข่หั่นลงน้ำและลอยไปติดคดลิง	B
แม่ไก่ แม่เนา แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์ก็เก็บไข่ไว้ ภายหลังไข่ได้แตกออกเป็นมนุษย์ จึงได้นามตามวงศ์ของแม่สัตว์ที่เก็บไข่มาแต่ละฟอง คือ ทารกที่เกิดจากไข่ซึ่งแม่ไก่เก็บมาเลี้ยงนามว่า กุกุสัน โท ทารกที่เกิดจากไข่ซึ่งแม่เนาเก็บมาเลี้ยงนามว่า โคนาคม ทารกที่เกิดจากไข่ซึ่งแม่เต่าเก็บมาเลี้ยงนามว่า กัสสปะ ทารกที่เกิดจากไข่ซึ่งแม่โคเก็บมาเลี้ยงนามว่า โคตม	C

ทารกที่เกิดจากไข่ซึ่งแม่ราชสีห์เก็บมาเลี้ยงนามว่า ศรีอารีย์	
ส่วนกาสองตัวเมียเมื่อกลับรังไม่เห็นไข่ก็เสรำ โศก กลั้นใจตายไปเกิดในสวรรค์เป็น กา พรหม	D
เมื่อทารกต่างก็เจริญวัยขึ้น เห็นลักษณะรูปร่างของตนไม่เหมือนกับแม่ที่ซุบเลี้ยง ก็ สอบถามจนได้ความจริง และต่างก็ออกบวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญศิวภาวนา	E
เพื่อให้ได้พบแม่ที่แท้จริงผลที่สุดก็ร้อนถึงกาพรหมต้องแปลงกายเป็นกาขาวลงมาพบ และบอกว่าถ้าคิดถึงก็ให้เอาด้ายดิบพันแล้วฉีกเป็นรูปดินกา จุดประทีปบูชาเดือน 12 บูชาแก่นาง หลังจากทำฤๅษีทั้งห้าคนได้พบกับกาขาวแล้ว ต่างก็รักใคร่ห่วงใยกันฉันพี่น้องและมุ่งมั่นบำเพ็ญภาวนา	F
เมื่อสิ้นอายุขัยได้ปฏิสนธิยังสวรรค์ชั้นดุสิต	G

จากการวิเคราะห์การเรียงลำดับพฤติกรรมในตำนานจำนวนต่าง ๆ ในแบบเรื่องกาเผือก พบว่ามีการเรียงลำดับพฤติกรรมสลับกันบ้าง โดยเฉพาะพฤติกรรม D (การไปจุดดินบนสวรรค์ของแม่กาเผือก) กับพฤติกรรม C (การมีผู้เก็บไข่กาทั้ง 5 ฟองไปเลี้ยง) พบว่ามี 5 ส่วนน คือส่วนน 1 อานิสงส์ผางประทีป/ประทีป ส่วนน 2 กาเผือก ของภาคเหนือ ส่วนน 3 โพรสัตว์ทั้งห้าจุดดินฟองไข่ของสมเด็จพระม่ายกาขาว ของภาคกลาง ส่วนน 4 พระเจ้าห้าองค์คำกลอน และส่วนน 5 ต6 กาขาว ซึ่งมีการนำพฤติกรรม D ขึ้นมากล่าวก่อนพฤติกรรม C

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการสลับที่กันของพฤติกรรม C กับ D ในบางตำนานอาจมีการละพฤติกรรม D ไป หรือมีบางตำนานที่ขาดพฤติกรรมหลักไปบางพฤติกรรม แต่ก็ไม่ได้กระทบโครงสร้างหลักของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์

ผู้วิจัยจึงสรุปการเรียงลำดับพฤติกรรมในแบบเรื่องกาเผือก เป็นสูตร โครงสร้าง ดังนี้

A B C D E F G

D C

เมื่อดูการถ่ายทอดในภาคต่าง ๆ พบว่าแบบเรื่องกาเผือกพบในทุกภาค โดยพบที่ภาคเหนือ เป็นส่วนใหญ่ คือ 9 ส่วนน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 ส่วนน ภาคกลาง 3 ส่วนน และภาคใต้ 1 ส่วนน

3.3.2 แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์

แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ เป็นแบบเรื่องทีกล่าวถึงพระประวัติในชาติของ พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ โดยกล่าวถึงรายละเอียดของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ เช่น พระนาม พระพุทธเจ้า นามพระบิดา พระมารดา มเหสี พระโอรส สถานที่ตรัสรู้ อายุศาสนา ความสูงของ พระวรกาย ความสูงของแผ่นดินหลังสิ้นศาสนา และจำนวนผู้คนในยุคนั้นที่ได้ขึ้นสวรรค์หรือตก นรก เป็นต้น โดยปรากฏพฤติกรรมหลัก H-L พบ 10 ส่วน ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตาราง โครงสร้างของตำนานทั้ง 10 ส่วน แต่จะนำเสนอการจำแนกพฤติกรรมหลักของตำนานใน แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ให้ดูเป็นตัวอย่าง 2 ส่วน

ตาราง 4 โครงสร้างของตำนานในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์

ส่วน/พฤติกรรม หลัก	H	I	J	K	L
ก1	/	/	/	/	/
ก2	/	/	/	/	/
ก3	/	/	/	/	/
ก7	/	/	/	/	/
ก8	/	/	/	/	/
ค1	/	/	/	/	/
ค2	/	/	/	/	/
ค3	/	/	/	/	/
ค4	/	/	/	/	/
ค7	/	/	/	/	/

ตัวอย่างการจำแนกพฤติกรรมในโครงสร้างของแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ (H-L)

สำนวน ก 1 พระเจ้าห้าพระองค์

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
ในศักราชศาสนานี้มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ 5 พระองค์ โดยเสด็จมาจากสวรรค์ชั้นดุสิต พระองค์แรกพระนามว่าพระกุกกุสันโธ เกิดในเมืองกบิลพัสดุ์ พระบิดานามว่าท้าวปัญชาทัตพรหมณ์ พระมารดานามว่านางวิสาขาพรหมณี พระชนม์มียาวได้ 4 หมื่นปี คนที่เกิดในพระศาสนาของพระองค์ได้ขึ้นสวรรค์หมด พระวรกายสูงได้ 20 ศอก ทรงตรัสรู้ได้คืนกัลปพฤกษ์ เมื่อเสด็จสู่พระนิพพาน แผ่นดินสูงได้ 8 พันวา	H
ลำดับต่อมา พระพุทธเจ้านามพระพุทธ โคณาคม เกิดในเมืองกัมมะพฤกษ์ พระบิดานามว่าอุทิตทัตพรหมณ์ พระมารดานามว่านางเกษวดีพรหมณี ทรงมีพระชนม์มียาว 4 หมื่นปี ผู้เกิดในศาสนาของพระองค์ไปเกิดบนสวรรค์ 3 ส่วน ดนกรก 1 ส่วน พระวรกายสูง 30 ศอก ตรัสรู้ได้คืนมะเคื้อ เมื่อเสด็จสู่พระนิพพาน แผ่นดินสูงขึ้นอีก 8 พันวา	I
ลำดับต่อมา พระพุทธกัศสปะมาเกิดในเมืองบุรีศรีมหานคร พระบิดานามว่าพรหมทัตพรหมณ์ พระมารดานามว่า นางสาครพรหมณี พระชนม์มียาว 2 หมื่นปี คนที่เกิดในศาสนานี้ขึ้นสวรรค์ 2 ส่วน ดนกรก 2 ส่วน พระวรกายสูง 20 ศอก ตรัสรู้ได้คืนไทร เมื่อเข้าสู่พระนิพพานแผ่นดินสูงขึ้นอีก 8 พันวา	J
ลำดับต่อมา พระสิริสากขมุนี เป็นศาสนาปัจจุบัน ทรงเกิดในเมืองกบิลพัสดุ์ พระบิดาพระนามว่าพระเจ้าสุทโธทนะ พระมารดาพระนามสิริมหาเมธา พระชนมายุได้ 80 ปี มนุษย์เกิดในแผ่นดิน นี้ไปเกิดในสวรรค์ 1 ส่วน ดนกรก 3 ส่วน พระวรกายสูง 8 ศอก ตรัสรู้ได้คืนโพธิ์ ศาสนามีอายุได้ 5 พันปี เมื่อสิ้นศาสนาแล้วแผ่นดินสูงอีก 8 พันวา	K
ลำดับต่อมาพระศรีอาริยมตฺไธย มาเกิดในเมืองเกตุมวดี พระบิดานามสุพรหมพรหมณ์ พระมารดานามพรหมวดีพรหมณี พระวรกายสูง 80 ศอก ตรัสรู้ได้คืนกาะทิง ทรงครองเพศคฤหัสถ์ได้ 4 หมื่นปี ก่อนตรัสรู้ มีพระมเหสีนามจันทมุขี มีพระราชบุตรนามวิฆณณการ ผู้คนที่เกิดในศักราชศาสนานี้ขึ้นสวรรค์ทั้งหมด	L

ตำนาน ต4 พระเจ้าห้าองค์ ส่วนนวนบ้านควนเปล

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
<p>พระพุทธเจ้าองค์แรก คือ พระกุกกัณโท จุตติงมาจากสวรรค์ชั้นดุสิต มาประสูติที่เมืองเพชรบุรีศรีมโหฬาร สมเด็จพระพุทธบิดาทรงพระนามว่าท้าวอุคิตทศณะมหาพราหมณ์ พระพุทธมารดาทรงพระนามว่า นางวิจระณะพราหมณี ยุคนี้เป็นมหายุค มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ในยุคนี้ล้วนใจบุญใจกุศล เลื่อมใสในการทำบุญให้ทาน รักษาศีลภาวนา ครั้นสิ้นชีวิตไปก็ไปบังเกิดในสวรรค์เทวโลก</p>	H
<p>พระพุทธเจ้าองค์ที่สอง ทรงพระนามว่า พระโคนาคม จุตติงมาจากสวรรค์ชั้นดุสิตมาประสูติที่เมืองโสภีศรีรัตนมโหฬาร สมเด็จพระพุทธบิดาทรงพระนามว่าท้าว อุคิตทศณะมหาพราหมณ์ พระพุทธมารดาทรงพระนามว่านางสาครพราหมณี ยุคนี้เป็นยุคไตรคาชุก มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายใจบาปหยาบช้า มิได้เลื่อมใสทำบุญให้ทานรักษาศีล ครั้นสิ้นชีวิตไปก็บังเกิดในสวรรค์สามส่วน ไปปรกส่วนหนึ่ง</p>	I
<p>พระพุทธเจ้าองค์ที่สาม ทรงพระนามว่า พระพุทธกัศปะปะจูดิ ลงมาจากสวรรค์ชั้นดุสิต มาประสูติในเมืองหงสาวดีศรีรัตนมโหฬาร พระบิดา พระนามว่าท้าวพรหมทัตมหาพราหมณ์ พระพุทธมารดาพระนามว่านางทศวัตติพราหมณี ในยุคนี้นมนุษย์มิได้เลื่อมใสศรัทธาทำบุญให้ทาน รักษาศีล เมตตภาวนา ครั้นสิ้นชีวิตไป ก็บังเกิดในสวรรค์สองส่วน ไปปรกสองส่วน</p>	J
<p>พระพุทธเจ้าองค์ที่สี่ ทรงพระนามว่าพระศรีศากยมนุโคดมจุตติงมาสวรรค์ เทวโลกลงมา ประสูติในเมืองกระบิลพัคร์ดิณะบุรีศรีมโหฬาร สมเด็จพระพุทธบิดาทรงพระนามว่าท้าวสิสุโทษณะ พระพุทธมารดาทรง พระนามว่าพระนางสิมมาภายาเทวียุคนี้เป็นกัถียุค มนุษย์ครั้นสิ้นชีวิตจะ ไปบังเกิดในสวรรค์หนึ่งส่วน ไปปรกสามส่วน ต่อจากนั้นจึงเล่าถึงพุทธประวัติของพระศรีศากยมนุที่ต่อต้องผจญมารต่าง ๆ ต้องต่อสู้กับมาร จนชนะและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์เสด็จออกเทศนาสั่งสอนธรรมะแต่ศาสนาที่ค่อย ๆ เลื่อมลง</p>	K
<p>จนถึงในอนาคตกาลจึงจะมีพระพุทธเจ้าองค์ที่ห้า คือ พระศรีอาริยมตไตรย เสด็จจตุติจากสวรรค์ชั้นดุสิตมาประสูติ ในเมืองเกตมวดีศรีรัตนมโหฬาร สมเด็จพระพุทธบิดา พระนามว่าท้าวมหาโสทสนมหาพราหมณ์ พระพุทธมารดาพระนามว่านางนาถรีพราหมณี ยุคนี้เป็นมหายุค แก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เขาล้วนเป็นสัปบุรุษมีศรัทธาเลื่อมใสทำบุญ ให้ทานรักษาศีล สวดมนต์ภาวนา ครั้นสิ้นชีวิตแล้วก็ไปบังเกิดในสวรรค์ตักกะเทวโลก</p>	L

จากตารางโครงสร้างข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปการเรียงลำดับพฤติกรรมในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ เป็นสูตรโครงสร้าง ดังนี้

HIJKL

จากการเรียงลำดับพฤติกรรมดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์เป็นแบบเรื่องที่มีหลักเกณฑ์ในการถ่ายทอดที่ค่อนข้างมีแบบแผน ซึ่งหากดูจากตัวเนื้อหาแล้วจะพบว่าแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์จะมีลักษณะของการพรรณนาถึงพระพุทธรเจ้าแต่ละพระองค์อย่างละเอียดต่างจากแบบเรื่องกาเผือกที่มีลักษณะของการเล่าแบบนิทานที่มีการเพิ่มเติมอนุภาค ตัดทอนพฤติกรรมบางพฤติกรรมไปได้ และเมื่อดูการถ่ายทอดในภาคต่าง ๆ พบว่าไม่มีการถ่ายทอดในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์อย่างเดียวในภาคเหนือและภาคอีสานเลย

3:3.3. แบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์

นอกจากแบบเรื่องกาเผือกและแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์แล้ว ยังมีตำนานอีก 4 ส่วนที่มีการผนวกกลุ่มพฤติกรรมทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกัน คือตั้งแต่พฤติกรรมหลัก A-L คือ น2 ตน2 ก4 และต5 แต่ตำนาน ต5 มีไม่ครบทุกพฤติกรรม คือขาดพฤติกรรมหลัก E (การออกบวชของลูกกาเผือก) และพฤติกรรมหลัก F (การพบกันของแม่กาเผือกกับลูกกาเผือก) และพฤติกรรม G (การไปจุติบนสวรรค์) ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากต้นสำนวนที่นำมาศึกษามี บางส่วนขาดหายไป ส่วนสำนวน ตน2 ขาดพฤติกรรมหลัก D (การไปจุติบนสวรรค์ของแม่กาเผือก) น่าจะมีสาเหตุมาจากการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะที่สามารถละเรื่องบางส่วนได้ หรือสามารถไปสรุปในตอนจบได้ เช่น แม่กาเผือกมาแล้วว่าตนเองตายเพราะเหตุใดให้ลูกฟังเมื่อได้พบกันอีกครั้งในรูปกาพรม. ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตารางโครงสร้างของตำนานทั้ง 4 ส่วน แต่จะนำเสนอการจำแนกพฤติกรรมหลักของตำนานในแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ให้ดูเป็นตัวอย่าง 2 ส่วน

ตาราง 5 โครงสร้างของตำนานในแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์

จำนวน/พฤติกรรมหลัก	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
น2	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
คน2	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/
ก4	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ต5	/	/	/	/	-	-	-	/	/	/	/	/

ตัวอย่างการจำแนกพฤติกรรมหลักในโครงสร้างของแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ (A-L)

น2 กาเผือก

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
ในสมัยเริ่มต้นกับใหม่ ๆ ยังมีแม่กาเผือกตัวหนึ่งทำรังอยู่บนต้นไม้ใกล้ฝั่งแม่น้ำ คงคา และได้ออกไข่ไว้ 5 ฟอง	A
อยู่มาวันหนึ่งแม่กาออกไปหาอาหารก็เกิดพายุอย่างหนักพัดเอาไข่ทั้ง 5 ฟองตกลงน้ำไหลพัดไปคนละทาง	B
ฝ่ายแม่กาเมื่อกลับมาตามหาลูกไม่พบนึกว่าลูกตายไปแล้วจึงครอมใจตาย ด้วยกุศลที่แม่กาทำไว้ได้ไปเกิดเป็นพรหมในพรหมโลกชื่อณฤฎิการมหาพรหม	D
ส่วนไข่ทั้ง 5 ฟองนั้น ไข่ฟองแรกไปตกในป่าแห่งหนึ่ง มีแม่ไก่ชื่อกฤษณ์ธดาทีสวาทีมาพบและนำไปเลี้ยงดู ฟักออกมาเป็นชายรูปงาม ไข่ฟองที่สองไปค้างอยู่ที่เกาะทรายแห่งหนึ่ง มีแม่วัวชื่อโกนาคมโนมาพบและนำไปเลี้ยงดู ไม่นานก็ฟักออกมาเป็นชายรูปงาม ไข่ฟองที่สามแม่เต่าชื่อกัสสโปนำไปเลี้ยง และฟักออกมาเป็นชาย แม่เต่าเลี้ยงดูจนโต ไข่ฟองที่สี่ไหลไปค้างอยู่ริมฝั่งก็มีแม่ช่าง(หมอคำแย)ชื่อโคตโมกำลังจะไปซักผ้ามาพบจึงนำไปดูแลและเลี้ยงดูจนโต ไข่ฟองที่ห้าไหลไปค้างฝั่งแห่งหนึ่งก็มีแม่งูใหญ่ชื่ออริยมตไศโยมาพบและนำไปเลี้ยงและฟักออกมาเป็นชาย แม่งูเลี้ยงจนเติบโตใหญ่	C
ชายหนุ่มทั้งห้าอายุได้ 15 ปีก็ออกบวช	E

เมื่อบำเพ็ญไปได้ระยะหนึ่งทั้งห้าก็มาพบกัน โดยบังเอิญที่คอยถึงคุณพระปิฎกา ได้ค้นนิโครธ เมื่อสอบถามกันก็รู้ว่าเป็นลูกแม่กาเผือกเหมือนกัน จึงได้อธิษฐาน ให้แม่กาเผือกมาพบพวกเขา แม่กาเผือกเมื่อได้เป็นพรหมบนสวรรค์แล้วด้วยคำอธิษฐานของลูกๆ จึงเนรมิตร่างกายเป็นกาทองตัวใหญ่มาพบลูก แม่กาจึงเล่าความเป็นมาให้ฟัง เมื่อถึงเวลาจากกันลูก ๆ จึงขอให้แม่กาขึ้นเท้าให้กราบไหว้แม่กาจึงเอาฝ้ายมาพันติดกันเป็นเกลียว แล้วจึงออกให้มีลักษณะเหมือนตีนกาขึ้นให้ลูกทั้ง 5 นำไปใส่ผางน้ำมันจุกบูชา จากนั้นแม่กาก็กลับสวรรค์ ส่วนลูกทั้ง 5 ก็สัญญาว่าจะมาพบกันใต้ต้นนิโครธเสมอ เมื่อได้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วคายก็ให้นำธาตุและเภสัชธาตุมาบูชาปนาที่นี้	F
เมื่อฤทัยทั้งห้าบำเพ็ญเพียรแล้วก็ตายไปและเกิดอีกหลายชาติ	G
จึงได้มาเป็นพระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ในภัทรกัป องค์แรกชื่อพระกกุสันธะ เพราะมีแม่บุญธรรมเป็นไก่	H
องค์ต่อมาคือพระโกนาคมณะ ชื่อตามแม่บุญธรรมที่เป็นวัว	I
องค์ที่สามชื่อพระกัสสปะ เรียกชื่อตามแม่บุญธรรมที่เป็นเต่า	J
องค์ที่สี่คือพระโคตมะ ซึ่งมีแม่บุญธรรมเป็นหญิงชกผ้า	K
องค์สุดท้ายคือพระอริยมตไตรย เพราะมีแม่บุญธรรมเป็นงู	L

ตน2 นางกาเผือก คำกลอนไทยภาคอีสาน

เนื้อหา	พฤติกรรมหลัก
นางกาเผือกอยู่กับสามีร่วมกันบำเพ็ญศีล จนมาวันหนึ่ง นางก็ได้ตั้งท้องและออกไปฆ่าฟอง นางก็กกไข่ในรังบนต้นไม้เตี้ยชายฝั่งน้ำ	A
วันหนึ่งทั้งสองออกไปหากินพร้อมกันแล้วหลงทางกลับรัง เกิดพายุใหญ่พัดรังกาไข่ทั้งห้าฟองจึงลอยไปติดตามชายฝั่ง	B
มีสัตว์ 5 ชนิด เก็บเอาไปเลี้ยงไข่ฟองที่หนึ่งไก่เคี้ยเอาไปเลี้ยง ไข่ฟองที่สองแม่นาคเอาไปเลี้ยง ไข่ฟองที่สามแม่เต่าเอาไปเลี้ยง ไข่ฟองที่สี่แม่โคเอาไปเลี้ยง ไข่ฟองที่ห้าแม่ราชสีห์เอาไปเลี้ยง เมื่อไข่ทั้งห้าฟองฟักออกมาก็เป็นมนุษย์รูปร่าง	C
เมื่อโตขึ้นเด็กหนุ่มทั้งห้าก็ต่างถามแม่ที่เลี้ยงมาว่าตนเองเป็นลูกใครเพราะต่างจากผู้เลี้ยงดูมาก แม่ต่างบอกว่าไม่ทราบเพราะเก็บมาเลี้ยง ทั้งห้าจึงขอออกบวช พระอินทร์จึงมาสร้างอาศรมให้	E
วันหนึ่งทั้งห้าก็ได้มาพบกันจึงทราบว่า เป็นพี่น้องกัน จึงได้อธิษฐานขอให้ได้พบแม่ แม่	F

กาที่ตายไปและเป็นผกาพรหมบนสวรรค์ จึงลงมาหาลูก ลูก ๆ ได้กราบไหว้และขอรอยเท้าแม่กาไว้กราบไหว้ แม่กาจึงพันด้ายเป็นรูปตีนกาไว้ให้ และบอกให้ทุกเดือน 11 เดือน 12 ให้สรงน้ำบูชา แล้วก็กลับสวรรค์ไป	
ทั้งห้าจึงบำเพ็ญเพียร เมื่อสิ้นอายุขัยก็ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต	G
ลูกกาทั้งห้าได้มาเกิดเป็นพระพุทธเจ้าบนโลกมนุษย์ ไข่ฟองที่หนึ่ง จุตติลงมาเกิดที่เมืองไพรี บิดาชื่อโชติพราหมณ์ มารดาชื่อนางวิสาขา พราหมณ์ มีมเหสี และมีบุตรชื่ออุตโตโร บำเพ็ญเพียร 4 เดือน ก็บรรลุโพธิญาณ พระวรกายสูงสิขวา	H
ไข่ฟองที่สองชื่อ โคนาคม ลงมาเกิดในเมืองโสพิ ษัญจะทัตโตโคตะพราหมณ์เป็นบิดา มารดาชื่ออุตตราพราหมณ์ มเหสีชื่อรูปติพราหมณ์ บุตรชื่อสัทธวราช บำเพ็ญเพียร 6 เดือนก็บรรลุโพธิญาณ ครัสรู้ได้ต้นมะเคื่อ พระชนม์ยืนได้ 3 หมื่นปีจึงเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน	I
ไข่ฟองที่สาม ชื่อกัสสโป ลงมาเกิดในเมืองพาราณสี บิดาชื่อพรหมทัตติโชติ มารดาชื่อจันทวดี มเหสีชื่อสุมณฑา บุตรชายชื่อวิคคโน บำเพ็ญเพียร 7 วันก็ตรัสรู้ได้ต้นโพธิ์ พระชนม์ได้ 2 พันปีจึงเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน	J
องค์ที่สี่ชื่อโคตโม ลงมาเกิดที่เมืองกบิล พระบิดาชื่อสิริสุทโธ พระมารดาชื่อนามามเหสีชื่อนางพิมพา บำเพ็ญเพียรได้ 6 ปีจึงบรรลุโพธิญาณ พระชนม์ได้ 80 พรรษาจึงเสด็จสู่พระนิพพาน	K
องค์ต่อมาคือพระอริยมฤคโคตม พระองค์มีอายุ 8 หมื่นปี ศาสนาของพระองค์มีความสุขที่สุด คนที่อยากไปเกิดในศาสนานี้ต้องรู้จักทำทานรักษาศีลสมาธิเสมอ พระองค์จะลงมาเกิดที่เมืองปทุมวดี ชาวเมืองไม่ต้องทำงาน ไม่ต้องเสียดาย ไม่มีโจรขโมย มีต้นกัลปพฤกษ์ที่ใครอยากได้อะไรก็นึกเอาได้	L

ตำนานกลุ่มนี้ประกอบด้วยแบบเรื่องทั้งสองแบบเรื่องต่อกัน ซึ่งในบางสำนวนจะเรียกชื่อว่าพระเจ้าห้าพระองค์ แต่จริง ๆ แล้วคือการนำทั้ง 2 แบบเรื่องมาเชื่อมโยงกัน คือแบบเรื่องกาเผือกเป็นตัวอธิบายสาเหตุของการเกิดขึ้นและความสัมพันธ์ของเรื่องราวในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ หรือเชื่อมโยงในลักษณะที่อธิบายว่าการมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ก็เพราะมีปฐมเหตุมาจากเรื่องราวในแบบเรื่องกาเผือกนั่นเอง

โครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์แบบเรื่องกาเหือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ประกอบด้วยพฤติกรรมหลักในแบบเรื่องกาเหือกและแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์เรียงต่อกัน 12 พฤติกรรม ซึ่งถ้าจะเขียนสูตร โครงสร้างตำนานพระเจ้าห้าพระองค์แบบเรื่องนี้ในแนวนอนจะเห็นลำดับพฤติกรรมที่เรียงต่อกัน ดังนี้

A B C D E F G H I J K L

D C

จากการวิเคราะห์พบว่า ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ในแบบเรื่องกาเหือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ที่เกิดจากการรวมเอาพฤติกรรมหลักของ 2 แบบเรื่องมาไว้ด้วยกันคือ แบบเรื่องกาเหือกและแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ แม้จะมีการนำ 2 แบบเรื่องมารวมเป็นเรื่องเดียวกันแต่ในการเล่าเรื่องก็ยังคงยึดรูปแบบเดิมคือ เล่าแบบนิทานในแบบเรื่องกาเหือก และพรรณนาพระประวัติพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ และเมื่อดูการถ่ายทอดในภาคต่าง ๆ แล้วพบว่า แบบเรื่องกาเหือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ปรากฏไม่มากแต่มีปรากฏอยู่ทุกภาค

หากแยกแบบเรื่องออกเป็นรายภูมิภาคจะพบว่า ภาคเหนือปรากฏแบบเรื่องกาเหือกมากที่สุดคือ 9 ส่วนวน หรืออาจกล่าวได้ว่า ตำนานทางภาคเหนือที่นำมาศึกษานี้เป็นแบบเรื่องกาเหือกเกือบทั้งหมด จึงน่าสนใจว่าเหตุใดภาคเหนือจึงนิยมถ่ายทอดแบบเรื่องกาเหือกมาก และจะเห็นได้ว่า ทางภาคเหนือมีประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับกาเหือกด้วย (ดูรายละเอียดในบทที่ 4) และมีข้อสันนิษฐานของพระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่า เรื่องกาเหือกเป็นนิทานพื้นบ้านของทางภาคเหนือที่ถ่ายทอดมายังภูมิภาคต่าง ๆ ในยุคที่พุทธศาสนามหายานรุ่งเรืองในสมัยที่ยังเป็นอาณาจักรล้านนา ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการนับถือมาเป็นเถรวาท (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2551)

ส่วนแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์พบมากในตำนานของภาคกลางและภาคใต้ คือพบเกินกว่าครึ่งของจำนวนส่วนวนที่นำมาศึกษา ทำให้เห็นได้ว่าการถ่ายทอดตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ของภาคกลางและภาคใต้มีคติความนิยมคล้ายคลึงกัน คือมีความนิยมในแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์มากกว่าแบบเรื่องกาเหือก แต่ก็มีกรรับรู้แบบเรื่องกาเหือกอยู่บ้าง

กล่าวโดยสรุป ในการศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีในการศึกษาในเรื่องอนุภาค แบบเรื่อง และหลักการวิเคราะห์โครงสร้าง แนวนอนมาเป็นแนวทางในการมองหาความเหมือนและความแตกต่างในตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ในแต่ละสำนวนและในแต่ละภาค จากการศึกษาพบว่า แม้ในรายละเอียดต่าง ๆ ของตำนานแต่ละสำนวนจะมีความแตกต่างกันบ้าง อาจมีสาเหตุมาจากกระบวนการการถ่ายทอดที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในรายละเอียด แต่ในระดับโครงสร้างพบว่า ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์มีโครงสร้างที่มีการดำเนินเรื่องตามลำดับพฤติกรรมที่แน่นอน โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 แบบเรื่อง คือ แบบเรื่องกาเผือก แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ และแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ที่เป็นการรวมเอา 2 แบบเรื่องเข้าด้วยกัน